

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

Студента Кучма Роман Михайлович

академічної групи 281м-22з-2 ІДУ

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

на тему: «Соціальні мережі у формуванні єдиного інформаційного простору територіальної громади»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Шпекторенко І. В.			

Рецензент:				
------------	--	--	--	--

Нормоконтролер:	Вишневська О.В.			
-----------------	-----------------	--	--	--

Дніпро
2023

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка кваліфікаційної роботи магістра на тему «Соціальні мережі у формуванні єдиного інформаційного простору територіальної громади».

87 с., 3 рис., 87 джерел.

СИСТЕМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР, МІСЦЕВА РАДА, КОМУНІКАЦІЯ, ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі формування інформаційного простору територіальних громад в Україні.

Предметом даної роботи є формування єдиного інформаційного простору територіальної громади за допомогою соціальних інтернет-мереж.

Метою роботи є теоретичне дослідження з метою обґрунтування практичних підходів та авторських рекомендацій стосовно формування єдиного інформаційного простору територіальної громади за допомогою соціальних інтернет-мереж.

У науковій роботі автором розглянуто систему місцевого самоврядування в Україні та процес і напрями удосконалення системи місцевого самоврядування як напряму демократизації українського суспільства; здійснено аналіз проблеми забезпечення ефективної діяльності базового рівня місцевого самоврядування; досліджено

нормативно-правове забезпечення місцевого самоврядування в Україні. Також виділено технологічні аспекти інформаційного забезпечення діяльності територіальних громад у контексті розвитку соціальних інтернет-мереж як засобу суспільного розвитку; визначено напрями активізації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Підгородненської міської ради Дніпровського району Дніпропетровської області розроблено проект «Створення інформаційного центру на базі Підгородненської міської ради».

ABSTRACT

Explanatory note of the master's qualification work on the topic "Social networks in the formation of a single information space of the territorial community".

p., 3 figures, 87 sources.

LOCAL SELF-GOVERNMENT SYSTEM, TERRITORIAL COMMUNITY, INFORMATION POLICY, INFORMATION SPACE, LOCAL COUNCIL, COMMUNICATION, CIVIL SOCIETY.

The object of the study is social relations arising in the process of forming the information space of territorial communities in Ukraine.

The subject of this paper is the formation of a unified information space of a territorial community through social Internet networks.

The purpose of the work is a theoretical study to substantiate practical approaches and author's recommendations regarding the formation of a single information space of a territorial community using social Internet networks.

In the scientific work, the author examines the system of local self-government in Ukraine and the process and directions of improving the system of local self-government as a direction of democratization of Ukrainian society; analyzes the problem of ensuring the effective operation of the basic level of local self-government; investigates the regulatory and legal support of local self-government in Ukraine. The article also highlights the technological aspects of information support for the activities of territorial communities in the context of the development of social Internet networks as a means of social development;

identifies the directions of intensification of information and analytical support for the activities of the Pidhorodnenskyi City Council of the Dniprovskyi District of the Dnipro Region; and develops the project "Creation of an Information Center on the basis of the Pidhorodnenskyi City Council".

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У	
КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ	11
1.1. Система місцевого самоврядування в Україні.....	11
1.2. Удосконалення системи місцевого самоврядування як напрям демократизації українського суспільства	22
1.3. Проблеми забезпечення ефективної діяльності базового рівня місцевого самоврядування	30
РОЗДІЛ 2 СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ СЕРЕД СКЛАДОВИХ	
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ	
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ В ПЕРІОД РЕФОРМ.....	
2.1. Аспекти нормативно-правового забезпечення місцевого самоврядування в Україні	39
2.2. Технологічні аспекти інформаційного забезпечення діяльності територіальних громад	46
2.3. Соціальні мережі як засіб суспільного розвитку.....	55
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ РАД З ВИКОРИСТАННЯМ	
СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ (НА ПРИКЛАДІ ПІДГОРОДНЕНСЬКОЇ	
МІСЬКОЇ РАДИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛ.).....	
3.1. Напрями активізації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад.....	63
3.2. Проект «Створення інформаційного центру на базі Підгородненської міської ради» з використанням соціальних мереж	76
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Державницька теорія виходить з того, що місцеве самоврядування є однією з форм (поряд з територіальною автономією) децентралізації державної влади на рівні територіальних колективів, а правоздатність останніх на самостійне вирішення питань місцевого значення трактується її прихильниками як така, що походить виключно від держави. Звідси джерелом місцевого самоврядування визнається не територіальний колектив, а держава.

У сучасних умовах відбувається період кардинального оновлення всієї системи влади в Україні. При цьому визначальна роль у процесі формування нової культури управління належить саме системі організації влади на місцях. На органи місцевого самоврядування припадає переважна частка всіх безпосередніх контактів з громадянами. Органи місцевого самоврядування забезпечують прямий і зворотний зв'язок з громадськістю і, таким чином, у першу чергу формують загальний образ влади в Україні.

Але, як свідчить досвід багатьох країн, що проводили реформи, успіх їх залежить від поінформованості громадськості щодо цілей і поставлених завдань, а також підтримки громадянами кроків, які здійснює влада задля суспільного блага. Не менш важлива роль самих громадян у процесі прийняття управлінських рішень, що неможливе без прозорих стосунків владних інститутів та спільноти, де кожен отримує певні повноваження та адекватні зобов'язання. І все це – підпорядковане інтересам людини, громади, територіальних утворень та держави. Забезпечення прозорості і відкритості дій владних інститутів, підтримка громадянами програм і політики в цілому, залучення громадськості до управління державою – такі питання постають перед органами державного управління України сьогодні.

У галузі науки «Публічне управління та адміністрування» налічується досить багато праць, у яких вивчаються проблеми розвитку

органів місцевого самоврядування. Так, розробкою різних аспектів розвитку органів місцевого самоврядування займалися такі вчені, як В. Бабич, В. Куйбіда, О. Лазор, В. Пархоменко, Л. Сушинський, Р. Хоменець, Ю. Шаров, І. Чикаренко, інші дослідники, які в своїх розвідках проаналізували стан розвитку місцевого самоврядування в Україні. Зв'язки з громадськістю були предметом дослідження В. Дрешпака, Н. Драгомирецької, І. Ібрагімової, В. Іванова, Ю. Работи, Г. Почепцова, інших. Проблемам інформаційно-аналітичного забезпечення та місцевого самоврядування державного управління присвячені роботи Азарової Т., Антонової О., Беззубко Л., Брус Т., Василенка І., Дрешпака В., Древицької І., Матвієнка О., Марчука Ю., Почепцова Г., Чепуренка Я., інших авторів. Але на базовому рівні місцевого самоврядування питання інформаційного забезпечення діяльності сільських та селищних рад потребує детальнішого розгляду.

Це визначає актуальність обраної теми магістерської роботи, оскільки вона недостатньо вивчена, що дає можливість пошуку інноваційних шляхів досягнення поставлених завдань. Також тема пов'язана з попередньою та майбутньою сферою діяльності авторки, а також практичними й теоретичними проблемами сфери місцевого самоврядування в Україні.

Дослідження спрямоване на розв'язання проблеми низького рівня інформаційного забезпечення діяльності місцевих органів самоврядування України в період підготовки та здійснення реформ. У цій роботі під поняттям «інформаційне забезпечення» ми розуміємо систему двосторонніх інформаційних потоків, що надходять до органів місцевого самоврядування та сприяють прийняттю рішень, та тих, які спрямовані на середовище і забезпечують зворотній зв'язок в публічному управлінні на основі інформування про прийняті рішення та діяльність в цілому.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі формування інформаційного простору територіальних громад в Україні.

Предметом даної роботи є формування єдиного інформаційного простору територіальної громади за допомогою соціальних інтернет-мереж.

Метою роботи є теоретичне дослідження з метою обґрунтування практичних підходів та авторських рекомендацій стосовно формування єдиного інформаційного простору Підгородненської територіальної громади за допомогою соціальних інтернет-мереж.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язати такі завдання:

- розглянути систему місцевого самоврядування в Україні та удосконалення системи місцевого самоврядування як напряму демократизації українського суспільства;

- здійснити аналіз проблеми забезпечення ефективної діяльності базового рівня місцевого самоврядування;

- дослідити нормативно-правове забезпечення місцевого самоврядування в Україні;

- виділити технологічні аспекти інформаційного забезпечення діяльності територіальних громад у контексті розвитку соціальних інтернет-мереж як засобу суспільного розвитку;

- визначити напрями активізації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Підгородненської міської ради Дніпровського району Дніпропетровської області;

- розробити проект «Створення інформаційного центру на базі Підгородненської міської ради».

Для досягнення мети, поставленої у роботі, застосовані як теоретичні, так і емпіричні методи. Зокрема, були використані методи: функціонального аналізу, структурного аналізу, проектування.

Матеріали даного дослідження були презентовані автором на Міжнародному конкурсі наукових робіт здобувачів вищої освіти (Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» на базі Київського національного університету технологій та дизайну) у жовтні 2023 р. Згідно з матеріалами даного дослідження у співавторстві з науковим керівником було підготовлено виступ на тему «Соціальні мережі в удосконаленні комунікації органів місцевого самоврядування в Україні» на Міжнародному форумі «Безпечна комфортна спроможна громада» (11-13 жовтня 2023 р., Дніпро, НТУ); також у співавторстві з науковим керівником подано до друку наукову статтю на тему «Соціальні інтернет-мережі у формуванні комунікативної системи територіальної громади» в журнал «Аспекти публічного управління» (м. Дніпро).

Матеріали дослідження можуть бути застосовані в практиці роботи місцевих органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, під час розробок статутів територіальних громад, зокрема в тих розділах, де йдеться про відкритість та підконтрольність влади; журналістами, які висвітлюють діяльність органів місцевого самоврядування; громадянськими організаціями для забезпечення ефективності їх співпраці з органами влади; вищими навчальними закладами, що здійснюють підготовку магістрів за програмою «Публічне управління та адміністрування».

Досягненню поставленої мети та завдань дослідження відповідає структура магістерської роботи, яка складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (87 джерел), додатків.

РОЗДІЛ 1

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ

1.1. Система місцевого самоврядування в Україні

Місцеве державне управління – це вплив держави засобами влади на різноманітні суспільні процеси в адміністративно-територіальній одиниці, що здійснюється органами державного управління та посадовими особами, призначеними та підзвітними центральному уряду.

Місцеве самоврядування – це право населення адміністративно-територіальних одиниць безпосередньо або через обрані ними органи місцевого самоврядування вирішувати в межах Конституції і законів значну частину державних і громадських справ.

Україна проходить складний шлях переходу від «радянської» моделі місцевого самоврядування до створення власної законодавчої бази з цього питання. Отже, місцеве самоврядування – багатогранне та комплексне політико-правове явище, яке може характеризуватися різнобічно. Аналіз Конституції України (1996 р.) дозволяє зробити висновок, що місцеве самоврядування як об'єкт конституційно-правового регулювання виступає в якості:

- по-перше, відповідної засади конституційного ладу України,
- по-друге, специфічної форми народовладдя;
- по-третє, права жителів відповідної територіальної одиниці (територіальної громади) на самостійне вирішення питань місцевого значення.

Місцеве самоврядування виступає одним із найважливіших принципів організації і функціонування влади в суспільстві й державі та є необхідним атрибутом будь-якого демократичного ладу. У ст. 2 Європейської Хартії місцевого самоврядування проголошується:

«Принцип місцевого самоврядування повинен бути визнаний у Законодавстві країни і, по можливості, у Конституції країни».

Вперше в Україні принцип визнання місцевого самоврядування на конституційному рівні було закріплено ще в Конституції гетьмана П. Орлика – 1710 р., а пізніше в Конституції УНР 1918 р., положення яких так і не були реалізовані. За радянських часів цей принцип рішуче заперечувався, він суперечив централізованому характеру радянської держави.

Визнання місцевого самоврядування як засади конституційного ладу означає встановлення демократичної децентралізованої системи управління, яка базується на самостійності територіальних громад, органів місцевого самоврядування при вирішенні всіх питань місцевого значення.

Згідно ст. 5 Конституції України народ здійснює владу безпосередньо через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. З даного конституційного положення прямо випливає, що органи місцевого самоврядування не входять до єдиного державного механізму і, в силу цього, місцеве самоврядування можна розглядати як окрему форму реалізації народом належної йому влади.

Система місцевого самоврядування в Україні побудована відповідно до адміністративно-територіального поділу на області і належить до компетенції центральної влади. Як відомо, Конституція України передбачає триланкову систему. Адміністративно-територіальні одиниці є просторовою основою самоврядування та створюються державою з метою вдосконалення місцевого самоврядування.

Територіальною основою місцевого самоврядування в Україні є територіальна громада, село, селище, місто. Області та райони представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

На території сіл, селищ, міст будується власна система місцевого самоврядування, яка згідно зі ст. 141 Конституції України та ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 5) «Система

місцевого самоврядування: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; старосту; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення [30, 60].

У місті з районним поділом за рішенням територіальної громади міста або міської ради відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» можуть утворюватися районні в місті ради. Останні утворюють свої виконавчі органи та обирають голову ради, який водночас є головою її виконавчого комітету.

Первинним об'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень згідно зі ст. 6 цього Закону є територіальна громада села, селища, міста.

У містах з районним поділом територіальні громади районів у містах діють як суб'єкти права власності.

Вирішення територіальними громадами важливих питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення здійснюється у формі місцевих референдумів, предметом яких може бути будь-яке питання, віднесене Конституцією та законами України до відання місцевого самоврядування, рішення яких є обов'язковими до виконання на відповідній території.

Іншою формою участі громади у вирішенні питань місцевого значення є загальні збори громадян за місцем проживання, рішення яких можуть враховуватися органами місцевого самоврядування в їх діяльності.

Нарешті, члени територіальної громади мають право місцевої ініціативи, тобто право ініціювати розгляд у раді будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування [3; 18; 60].

Важливою ланкою системи місцевого самоврядування в Україні є ради – представницькі органи місцевого самоврядування. До них належать сільські, селищні, міські ради.

Визначення системи місцевого самоврядування та її елементів є досить складним, оскільки, як зазначалося раніше, саме поняття місцевого самоврядування можна розглядати на різних рівнях. Оскільки в сучасній ситуації в Україні ці виміри в тій чи іншій формі присутні, необхідно врахувати всі ці аспекти при описі системи місцевого самоврядування в Україні.

Певної складності додає і законодавець, формулюючи в ст. 5 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», що система місцевого самоврядування включає: територіальну громаду, сільську, селищну, міську раду, сільського, селищного, міського голову, виконавчі органи сільської, селищної, міської ради, районні та обласні ради, органи самоорганізації населення. Але із самого поняття місцевого самоврядування, яке дає нам Закон «Про місцеве самоврядування» [60], випливає, що це не тільки право, а й реальна здатність громади самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення. А цю здатність громада може самостійно реалізувати тільки використовуючи різноманітні форми безпосереднього народовладдя, у тому числі за допомогою сучасних інформаційних технологій, включаючи соціальні мережі. Тому законодавче визначення системи місцевого самоврядування є неповним і може розглядатися тільки як система суб'єктів місцевого самоврядування, або, як зазначається в деякій навчальній літературі, як система місцевого самоврядування в структурно-організаційному плані.

Згідно зі ст. 5 Конституції народ здійснює свою владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Таким чином, закріплюються дві основні групи форм реалізації народовладдя: форми безпосереднього і опосередкованого народовладдя. Аналогічним чином визначаються ці форми на місцевому рівні [30].

Отже, система місцевого самоврядування може бути розглянута у двох аспектах. Потрібно розрізнити систему форм здійснення місцевого самоврядування і систему суб'єктів місцевого самоврядування.

Систему форм здійснення місцевого самоврядування складають:

1. Форми безпосередньої демократії, які використовуються в системі місцевого самоврядування. До них відносяться:

– місцевий референдум – форма вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення;

– місцеві вибори – вибори депутатів відповідної місцевої ради та сільських, селищних, міських голів;

– загальні збори громадян – збори всіх або частини жителів територіальної громади за місцем проживання для вирішення питань місцевого значення;

– місцеві ініціативи – пропозиція членів громади про обов'язковий розгляд на відкритому засіданні ради будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування. Порядок внесення місцевої ініціативи визначається радою або статутом громади. Внесена місцева ініціатива підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні ради за участю членів ініціативної групи;

– громадські слухання – це заслуховування не рідше одного разу на рік громадою звітів депутатів ради і посадових осіб місцевого самоврядування, під час якого можуть порушуватися різні питання і вноситися пропозиції з питань місцевого значення;

– організація і участь в мітингах, походах, демонстраціях, пікетуваннях на місцевому рівні;

– участь населення у роботі органів місцевого самоврядування на добровільних засадах (в якості експертів, спеціалістів, консультантів, громадських контролерів).

2. Форми представницької демократії, які використовуються в системі місцевого самоврядування – це представницькі органи місцевого

самоврядування, місцеві голови, органи самоорганізації населення, які обираються населенням і через діяльність яких громадяни можуть впливати на здійснення місцевого самоврядування на підвідомчій території.

Зупинимося тепер більш детально на характеристиці деяких елементів системи форм безпосередньої демократії на місцевому рівні.

Місцеві референдуми є вищою нормативною формою прямого волевиявлення територіальної громади щодо вирішення питань місцевого значення, хоча проведення референдумів на сьогодні законом не врегульовано.

У світовій практиці місцеві референдуми можуть проводитися з питань місцевого значення, таких як прийняття, зміна чи скасування рішень з питань надання місцевого самоврядування, прийняття законопроектів, що визначають компетенцію місцевого самоврядування тощо, а також що визначають зміст рішень ради та її виконавчих органів. Предметом місцевого референдуму не може бути питання, віднесене законом до відання державних органів.

У місцевому референдумі мають право брати участь громадяни України, які досягли віку 18 років і постійно проживають на території відповідної громади. Не мають права голосу недієздатні. Підготовка і проведення місцевого референдуму здійснюється за рахунок місцевого бюджету.

Можна виділити декілька стадій референтного процесу: 1) призначення місцевого референдуму; 2) підготовка і проведення місцевого референдуму; 3) голосування і визначення підсумків референдуму; 4) опублікування і введення в дію рішень, ухвалених місцевим референдумом.

Як правило, на першій стадії підготовки місцевого референдуму відбувається утворення ініціативних груп, їх реєстрація і збирання підписів, а також прийняття рішення про призначення місцевого

референдуму. Перед початком зборів здійснюється реєстрація учасників, складається їх список, обирається голова і секретар зборів. Пропозиція щодо проведення референдуму схвалюється більшістю учасників зборів, затверджується формулювання питань, які пропонується винести на місцевий референдум і обирається ініціативна група. Про проведення зборів складається протокол.

Донедавна в українському законодавству існувала правова норма, коли ініціативна група місцевого референдуму реєструється сільським, селищним, міським головою, головою обласної, районної, районної у місті ради, для чого подаються відповідні документи – список учасників зборів, протокол зборів, точне формулювання питання місцевого референдуму, список членів ініціативної групи. Голова реєструє ініціативну групу і видає свідоцтво про реєстрацію, після чого протягом одного місяця група здійснює збирання підписів за проведення місцевого референдуму. Після завершення цієї роботи ініціативна група складає підсумковий протокол і передає підписні листи голові, який у 15-денний строк організує проведення перевірки документів та підбиття підсумків збирання підписів, про що складається відповідний акт. Акт підписує голова і представники ініціативної групи, після чого питання про проведення місцевого референдуму виноситься на розгляд сесії ради.

Місцевий референдум призначає представницький орган місцевого самоврядування на вимогу, підписану 1/10 частиною громадян, які постійно проживають на відповідній території і мають право брати участь у референдумі. Рада визначає дату проведення, назву проекту рішення чи зміст питання, що виноситься на місцевий референдум і про це оголошується в місцевих засобах масової інформації.

На підготовчій стадії відповідними радами або головами утворюються дільниці з кількістю від 20 до 3000 громадян, а також обласні, районні, міські, сільські, селищні комісії з референдуму і дільничні комісії. Сільські, селищні, міські голови чи голови обласних,

районних, районних у місті рад забезпечують складання списків громадян, які мають право брати участь у місцевому референдумі й передають списки дільничним комісіям, у яких громадяни можуть ознайомитися зі списком та перевірити правильність його складання.

Зміст і форма бюлетеня для голосування встановлюється місцевою радою і вручається дільничним комісіям. Голосування відбувається з 7 до 20 год. Результати підрахунку голосів розглядаються на засіданні дільничної комісії, заносяться до протоколу і направляються відповідно до обласної, районної, міської, районної в місті, сільської, селищної, міської комісії з референдуму, яка визнає результати місцевого референдуму.

Проект рішення вважається ухваленим, якщо за нього було подано більшість голосів громадян від числа тих, хто взяв участь у місцевому референдумі. Референдум визнається таким, що не відбувся, якщо в ньому взяло участь менше $\frac{1}{2}$ громадян, внесених у списки для голосування. Якщо ж під час проведення референдуму були допущені грубі порушення закону, відповідна місцева рада в 15-денний строк може призначити повторний місцевий референдум. Повідомлення про результат місцевого референдуму публікується не пізніше як на 10 день після його проведення.

Рішення, ухвалене місцевим референдумом, виступає основним актом локальної нормотворчості громади, який дозволяє їй брати пряму участь в управлінні місцевими справами, не потребує затвердження посадовими особами чи органами місцевого самоврядування та є обов'язковим для виконання на відповідній території.

Однією із найважливіших складових частин системи місцевого самоврядування виступають загальні збори громадян. Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» підкреслює, що порядок проведення таких зборів визначається законом та статутом територіальної громади.

Збори скликаються в міру необхідності, але не менше одного разу на рік за місцем проживання громадян села, селища, мікрорайону, житлового комплексу, вулиці, кварталу, будинку для обговорення найважливіших

питань місцевого значення. У їх роботі мають право брати участь громадяни з 18 років, що постійно проживають на відповідній території, депутати місцевих рад, представники державних органів, трудових колективів, об'єднань громадян.

Можна виділити декілька видів зборів громадян:

1. Загальні збори всіх громадян, що проживають на відповідній території і мають право брати участь у виборах (є правомочним при наявності більше 1/2 громадян).

2. Збори або конференція представників громадян відповідних територіальних утворень (є правомочним при наявності не менше 2/3 представників) – скликається у випадку, якщо скликання загальних зборів пов'язане з організаційними труднощами. Представники обираються на загальних зборах або визначаються органами самоорганізації населення.

Збори скликаються головою ради або виконавчим комітетом, органами самоорганізації населення, а також за пропозицією не менше 1/3 від загальної кількості жителів, ради, постійної комісії ради, трудового колективу, об'єднання громадян. Якщо збори скликаються органами самоорганізації населення, вони повинні повідомити про це раді або її виконкому, які надають допомогу в підготовці й проведенні зборів. Рішення про скликання зборів доводиться до відома жителів не пізніше ніж за 7 днів до дня проведення з указівкою часу, місця, порядку денного.

Збори відкривають і ведуть голова ради, його заступник, а якщо збори скликані за рішенням органу самоорганізації населення – його керівник. Для ведення зборів може обиратися президія зборів, секретар для ведення протоколу і лічильна комісія.

За результатами обговорення питань збори приймають більшістю голосів присутніх рішення, які втілюються в життя місцевими головами, радами, виконками, органами самоорганізації громадян.

До компетенції зборів відносяться різноманітні питання, серед яких найбільш важливими є обговорення проектів рішень місцевих рад із

найважливіших питань місцевого життя, внесення пропозицій з питань порядку денного сесії місцевих рад, питання про внесення на розгляд місцевих рад пропозицій щодо проведення місцевого референдуму, інформування населення про прийняті органами місцевого самоврядування рішення, про законодавство України з питань, що торкаються інтересів громадян та ін.

Громадські слухання, які також є формою безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення, відбуваються у формі зустрічей її членів з депутатами місцевої ради та посадовими особами місцевого самоврядування. Пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, підлягають обов'язковому розгляду органами місцевого самоврядування. Порядок організації, періодичність і терміни їх проведення не визначені законодавчо і повинні бути закріплені статутом громади.

В ст. 5 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплена система суб'єктів місцевого самоврядування, серед яких залежно від значимості й впливу на здійснення завдань і функцій місцевого самоврядування умовно можна виділити декілька рівнів, первинним з яких є територіальна громада села, селища, міста як основний носій функцій і повноважень місцевого самоврядування [60].

Її складають жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. Причому таке об'єднання територіальних громад сусідніх сіл відбувається за рішенням місцевих референдумів, яке є наданням згоди на створення спільних органів місцевого самоврядування, формування спільного бюджету і комунального майна.

Чинним законодавством України не передбачено функціонування обласних і районних територіальних громад, оскільки критерієм об'єднання громадян у територіальну громаду є не просто

адміністративно-територіальна одиниця, а населений пункт [6; 32]. Іншими словами, територіальна громада являє собою колектив громадян за місцем проживання, об'єднаних спільною зацікавленістю в оптимальному вирішенні суспільних проблем в межах населеного пункту. Що стосується територіальних громад районів у містах, то законодавець допускає їх самостійне існування, про що свідчить, наприклад, п. 5 ст. 6 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» («у містах з районним поділом територіальні громади районів у містах діють як суб'єкти права власності») чи п. 4 ст. 16 вказаного акта.

Територіальна громада є особливим суб'єктом місцевого самоврядування, поєднуючи в собі одночасно як функції низової адміністративно-територіальної одиниці, так і функції носія місцевого самоврядування, інституту місцевої влади. Вона виконує важливі суспільні функції з метою задоволення колективних потреб та захисту законних прав та інтересів громадян.

Необхідно зазначити, що, оскільки членами територіальної громади є всі жителі населеного пункту, які мають різний правовий статус (громадяни України, іноземці, особи без громадянства), то і обсяг їх правосуб'єктності як членів територіальних спільнот є різним, оскільки іноземці та особи без громадянства не мають активного і пасивного виборчого права на території громади, не можуть брати участь у місцевому референдумі та загальних зборах громадян [63; 76; 85].

Другий рівень системи складають органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради та їх виконавчі органи, а також районні й обласні ради та сільський, селищний, міський голова. До третього рівня належать органи самоорганізації населення. Більш детально особливості цих суб'єктів будуть розглянуті у наступному розділі.

У підсумку, систему місцевого самоврядування можна визначити як сукупність суб'єктів і форм здійснення місцевого самоврядування, через

які населення територіальної громади реалізує надані їй функції і повноваження. Настав час удосконалення місцевого самоврядування на засадах його діджиталізації та стійкого розвитку за допомогою формування та продуктивного використання інформаційного простору та електронних засобів інформаційно-аналітичного супроводу.

1.2. Удосконалення системи місцевого самоврядування як напрям демократизації українського суспільства

Система місцевого самоврядування сьогодні найбільш наближена до повсякденних потреб громадськості, найбільшою мірою незалежна від політичних пристрастей, найбільш прозора і стосовно неї виявляється найвищий рівень суспільної довіри. Нині наша держава ще проходить шлях осмислення ролі та значення місцевого самоврядування як вагомої складової демократичних перетворень, але уже зроблено чимало послідовних і виважених практичних дій для удосконалення відносин між владою і громадянами [43; 65; 79].

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальних громад безпосередньо та через органи місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Крім того, держава делегувала органам місцевого самоврядування повноваження з виконання певного переліку загальнодержавних функцій, передусім з надання публічних послуг у соціальній сфері.

Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи [30]. Місцеве самоврядування в Україні здійснюється на принципах: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової,

організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах своїх повноважень; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування [60].

Втілення цих принципів можливе за умови, коли у всіх сферах життєдіяльності суспільства будуть створені інститути, які б відображали і підтримували вільний обмін друкованою та електронною інформацією.

Характерні недоліки діяльності органів місцевого самоврядування на сучасному етапі в Україні: неефективність; незбалансованість; закритість від місцевих громад; схильність до корупції; відірваність від потреб місцевих громад. Без проведення ґрунтовної реформи публічної адміністрації ситуація у кращому випадку буде залишатися в існуючому стані, але вірогідніше буде погіршуватися.

Актуальною сьогодні є ідея про необхідність встановлення дієвого та сильного місцевого самоврядування в Україні як втілення кращих демократичних практик, джерела формування культури реальної участі громади у вирішенні місцевих справ [31, с. 5]. Потрібна комплексна реформа публічної адміністрації, у тому числі місцевого рівня, яка має вирішити проблеми щодо орієнтації роботи органів публічної влади шляхом:

- формування ефективної системи органів публічної влади на місцях;
- організації професійної, політично нейтральної та відкритої публічної цивільної служби (служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування);
- створення системи спроможного місцевого самоврядування;
- гарантування підконтрольності публічної адміністрації на місцях політичній владі та підконтрольності суспільству.

Удосконалення системи місцевого самоврядування є одним із кроків на шляху підвищення демократичності суспільства, досягнення основних

загально визнаних європейських стандартів організації державного та суспільного життя, де кожен має право на достовірну вичерпну інформацію [10; 54; 62]. Адже демократія в своїй сутності залежить від громадської довіри. Без цілковитої довіри виборців до своїх обранців, а також до тих, хто найнятий на роботу, аби надавати послуги, демократичні інституції не зможуть належно існувати.

Одним з основних факторів посилення ролі місцевого самоврядування є децентралізація влади. Реформування системи місцевого самоврядування повинне передбачити поступове розширення прав територіальних громад, збільшення їх економічної самостійності; оптимізацію принципів розподілу повноважень між місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування [45].

Адміністративно-територіальна реформа повинна проходити з політичною реформою, яка спрямована на задоволення національних інтересів народу, формування вертикалі влади «сильний президент – сильний парламент – сильний уряд», а також зміцнення позицій місцевого самоуправління, регулювання економіки, верховенства прав людини та громадянина. А також визначити життя українців на десятиріччя вперед у європейському стилі [75].

В Україні досі ще чітко не окреслена ніша місцевого самоврядування у системі влади України. Існуюча модель територіальної організації влади в Україні реалізується через систему «політичного та економічного двовладдя»: діють призначені з центру державні адміністрації і обрані населенням місцеві органи влади. Фактично штучно створено соціально шкідливу ситуацію конкуренції, коли обидві структури змагаються за (і без того обмежені) фінансові ресурси, за контроль над власністю. Існування місцевих властей, наділених реальними функціями, може забезпечити ефективне управління.

Незважаючи на те, що спроби останніх двох років щодо здійснення адміністративної, адміністративно-територіальної, інших структурних

реформ на рівні територіальної організації влади не дали конкретних результатів, – пошуки шляхів, механізмів трансформаційних процесів продовжувались. Трансформацію гальмували, зокрема, виборчі баталії 2019 року, складний процес конституційної реформи, перерозподілу влади, владних повноважень між Президентом України, Верховною Радою та Урядом України. При цьому позиції сторін коливалися від підтримки політики широкої децентралізації системи управління до збереження централізованого керівництва. Водночас всі суб'єкти погоджувались з необхідністю проведення конституційної реформи щодо засад територіального устрою, організації місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування [37]. Нині трансформація влади в Україні загальмована повномасштабним воєнним втручанням російської федерації в Україну.

Щодо реформування системи місцевого самоврядування, показовими є кілька варіантів можливих дій. Перший варіант передбачає проведення широкої та глибокої децентралізації з передачею значної частини повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування на місцевому та регіональному рівнях. Позитивним у цьому варіанті є те, що послуги, які надають органи влади, наблизяться до населення, стануть прозорішими, а також те, що Україна повніше виконає зобов'язання, які взяла на себе при підписанні Європейської хартії місцевого самоврядування. Згідно зі ст. 4 Європейської Хартії місцевого самоврядування, місцеві власті мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручено ніякому іншому органу [23]. Проте існує реальна загроза посилення тенденцій до сепаратизму.

Перемогу в Україні отримав другий варіант, який передбачає реформування лише базового рівня місцевого самоврядування – створюється дієздатна територіальна громада, хоча важливою є й решті змін, включених до першого варіанту. Перевагою другого варіанту є його

неквапливість, що дасть змогу зважено підійти до процесу реформування і не допустити помилок, але він може призвести до штучного уповільнення процесу реформування. Цей варіант наразі реалізовується в Україні та повинен був закінчитися 2020 року.

Логічним є третій варіант, що поєднує реформи базового і регіонального рівнів, і який потрібно також впроваджувати. Своє функціональне призначення зберігають місцеві адміністрації (які очоляють префекти – представники Президента), при цьому розширюються повноваження місцевих рад, відбувається процес фінансової децентралізації з відповідним законодавчим забезпеченням, утворюються економічно спроможні громади як адміністративно-територіальні одиниці первинного рівня. Ризиками такого варіанту є збереження централізованої системи виконавчої влади на невизначений термін [38; 41, с. 669; 47]. Можливі також змішані варіанти децентралізації в Україні, які залежать від партійно-персоніфікованого результату виборів до Верховної Ради України, Президента України.

Умовою успіху проведення реформ місцевого самоврядування є об'єктивний неупереджений розгляд існуючих проблем. На державному рівні проблемами місцевого самоврядування в Україні опікується Фонд сприяння місцевому самоврядуванню України. Але він має лише статус консультативно-дорадчого органу при Президентові України, що дозволяє центральним органам виконавчої влади не враховувати його зауваження щодо політики місцевого самоврядування. Як приклад, законопроекти щодо змін до Бюджетного кодексу на узгодження в Фонд не направляються [75].

З 2005 р. в Україні діяла Програма «Демократизація України: програма малих проектів», яку виконував консорціум неурядових організацій у складі Комітету виборців України, Український незалежний центр політичних досліджень та Творчий центр Каунтерпарт у партнерстві з Британською Радою в Україні. В рамках програми місцеві коаліції

неурядових організацій у співпраці з владою, бізнесом та ЗМІ працювали заради активізації громадян для вирішення важливих питань соціального характеру.

Конкурс став формою державної підтримки місцевого самоврядування, бо виконував завдання: розвитку співпраці органів місцевого самоврядування, суб'єктів підприємницької діяльності та громадських організацій у розв'язанні проблем місцевого самоврядування, узагальнення та поширення досвіду роботи, спрямованої на розв'язання проблем місцевого самоврядування, удосконалення інформаційної політики з питань розвитку місцевого самоврядування [29, с. 6].

Результатом проекту «Проведення публічних консультацій та інформаційної кампанії із реформування місцевих органів влади в Україні», що проводився Українським освітнім центром реформ та Міжнародним центром перспективних досліджень стала Зелена книга, яка містить аналіз реального стану місцевого самоврядування, окреслює основні проблеми, які існують у цій сфері, причини їх виникнення та пропозиції до їх вирішення. Фінальний документ проекту – Біла книга міститиме остаточні рекомендації щодо напрямку та послідовності реформування місцевого самоврядування з огляду на критичні зауваження зацікавлених сторін, вивчені за матеріалами публічних консультацій [72, с. 392-393].

Відсутність у Радянському Союзі місцевого самоврядування, а відтак і серйозних наукових розробок з проблеми його функціонування спричинила суттєве відставання теорії місцевого управління від практики. Перший практичний крок на цьому шляху Україна зробила 27 грудня 1990 р., коли Верховна рада ухвалила закон «Про місцеві ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування» (зробила це першою з радянських республік). Осмислення існуючих проблем, а водночас і широкий інтерес до них з'явилися в середині 90-х рр. минулого століття. Саме після прийняття Конституції України в наукових колах

починається дискусійний бум навколо проблем місцевого самоврядування. Таким чином, за останні 10 – 15 років в Україні формуються два основні табори теоретиків місцевого самоврядування, за якими умовно закріпилися назви «громадівці» та «державники». Серед найбільш знаних представників першого слід назвати В. Кампа, В. Погорілка, В. Кравченка, П. Біленчука, М. Баймуратова, І. Дробуша; а серед прихильників другого – В. Шаповала, М. Корнієнка, В. Борденюка. Помітна з першого погляду перевага в даному переліку громадівців є не випадковою. Ключовим питанням, яке розділяє представників двох концепцій, є питання природи місцевого самоврядування [40, с. 273]. Сформулювати його можна так: місцеве самоврядування є природним правом територіальної громади чи доброю волею держави, яка надає громаді право його здійснювати?

Громадівська концепція була реакцією на зародження в політичній думці перших молодих демократій самого інституту місцевого самоврядування. Те, що в умовах недемократичних режимів його існування неможливе, є очевидним. Місцеве самоврядування – продукт і водночас гарант демократії.

Сучасна наукова думка розглядає місцеве самоврядування як єдину можливу модель демократизації і раціоналізації влади на місцях та невід’ємний атрибут громадянського суспільства. Українське громадянське суспільство відповідно потребує у якості свого партнера сильної, раціональної та ефективної публічної влади [86]. Поняття сильна влада не означає влади, що поширює свій вплив на всі сфери життя та докладає зусиль, які спрямовані на отримання контролю за будь-яким видом діяльності чи активності громадян.

Позиція українського громадянського суспільства полягає в тому, що сильна влада має діяти на засадах глибокої субсидіарності. Цей принцип проголошує, що всі державні справи, які можуть бути вирішені на нижчих рівнях органів публічної влади, мають бути передані саме туди, тобто до органів місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування відіграє визначальну роль у державотворенні України на шляху до демократичного суспільства. Соціокультурний контекст цього полягає в тому, що місцеве самоврядування – це інструмент:

- прищеплення суспільству з тоталітарним мисленням принципів, традицій, стандартів та зв'язків демократичних багатосторонніх відносин у трикутнику влада (місцева) – бізнес – громада;
- позбавлення споживацького ставлення по вісі «населення – влада» та патерналістського ставлення до вісі «влада – населення»;
- мобілізації творчої активності населення;
- формування нових демократичних традицій та норм поведінки;
- активізації місцевого патріотизму та національного культурного відродження.

Політичний контекст явища пов'язаний з тим, що місцеве самоврядування – це:

- школа масової політичної освіти населення, залучення громад до політичних процесів державного будівництва;
- середовище формування «цивілізованих» партійних вертикалей по вісі «регіони – центр»;
- інструмент прищеплення «ціннісного виміру» до критеріїв відбору персоналій на «політичний олімп»;
- каталізатор зміни якості місцевих політичних еліт;
- природній гарант політичної стабільності в країні;
- «фільтр» радикалізму та сепаратизму в регіонах та містах.

Соціально-економічний контекст відображає місцеве самоврядування як:

- гармонізатора соціальних та економічних відносин на місцевому рівні;
- гаранта захисту соціально «вразливих» верств населення;
- інструмента «соціалізації» бізнесу;

- провідника політики гармонійного розвитку територій;
- партнера держави у соціально-економічному вирівнюванні економічного розвитку [41].

Отже, необхідна особлива увага в період підготовки та здійснення реформ в Україні до місцевого рівня публічного врядування. Адже на зміни, що відбуваються в державі та суспільстві, найбільш чутливо реагують органи місцевого самоврядування, що знаходяться найближче до громадянина, його проблем і повсякденних турбот. Їх діяльність передбачає налагодження та зміцнення соціальних зв'язків у громадах, втілення в життя стратегічних ідей демократичного розвитку, у тому числі за рахунок впровадження та розвитку електронних форм урядування.

Формування місцевого самоврядування є одним із найскладніших та суперечливих завдань становлення сучасної державності України. На шляху демократичних процесів постав цілий комплекс політичних, економічних, соціальних, інформаційних, психологічних та інших перешкод.

1.3. Проблеми забезпечення ефективної діяльності базового рівня місцевого самоврядування

Сучасному українському місцевому самоврядуванню бракує ефективності. Це значною мірою зумовлюється недостатньою спроможністю органів державної влади та місцевого самоврядування забезпечити адекватну участь народу в управлінні суспільно-політичними та соціально-економічними процесами, а відтак, врахувати інтереси більшості людей і гарантувати їм гідний рівень життя.

Передбачені Конституцією та законами України права територіальних громад на місцеве самоврядування, зусилля посадових осіб і працівників органів місцевого самоврядування не реалізуються повною мірою через ряд проблем:

- відсутність послідовної державної політики щодо розвитку системи місцевого самоврядування, неврахування вищими органами державної влади України пропозицій неурядових громадських організацій та асоціацій органів місцевого самоврядування з її вдосконалення;
- відсутність повноцінного місцевого самоврядування на рівні громади, можливості повноцінно здійснювати самоврядні функції на рівні району та регіону через різні причини;
- наявність суперечностей у положеннях Конституції України, що визначають територіальну основу, організаційну систему, компетенцію органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій;
- мінливість належної фінансової основи, централізація фінансових ресурсів, яка може швидко змінювати правила та умови фінансування та підтримки громад з державного бюджету. Це ж стосується податкової бази, зокрема місцевих податків та зборів, для самостійного формування органами місцевого самоврядування власних бюджетів;
- великі диспропорції у розвитку територій;
- відсутність правового механізму вирішення питань адміністративно-територіального устрою;
- відсутність чіткого розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на місцях, між рівнями, органами і посадовими особами місцевого самоврядування;
- надмірна залежність органів місцевого самоврядування від рішень місцевих органів виконавчої влади, зокрема у питаннях формування і виконання місцевих бюджетів та реалізації інших делегованих повноважень;
- наявність випадків співіснування кількох громад на одній території та нерозв'язаності питань співвідношення їхньої компетенції;
- неефективна система державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, недосконалість системи та низький рівень мотивації праці в органах місцевого самоврядування;

– непрозорість діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [2; 25; 33; 44; 68].

Основною проблемою важкого стану місцевого самоврядування є суб'єктивне небажання виконавчої влади втрачати механізми впливу на території, що лише підтвердилось після виборів Президента України та Верховної Ради України у 2019 р. Тому нині існує загроза вибудовування моделі декларативного самоврядування, майже повністю залежного від виконавчої влади. Якщо не виключити цю проблему, влада буде відтворювати «підвладне» місцеве самоврядування замість поетапного встановлення партнерських відносин між ними [29, с. 25]. Але ж місцева влада як функціональний механізм задоволення суспільних потреб завжди має перебувати у тісному зв'язку з громадськими інститутами; прямий управлінський вплив має доповнюватися системою прямих та зворотних зв'язків. Влада може бути чесною, діяти в інтересах людей лише в умовах постійного контролю. Безконтрольність влади – це гарантія зловживань, волюнтаризму та корупції.

Причини виникнення усіх вище зазначених проблем у тому, що базовий рівень місцевого самоврядування в Україні ще не має можливості виконувати необхідні функції ефективно та у повному обсязі. Більшість місцевих органів влади не мають у першу чергу фінансової та кадрової спроможності виконувати функції, які на них покладені [69; 83]. Бюджетна політика держави та місцевого самоврядування на сьогодні скоріше унеможлиблює місцевий розвиток. Більшість громад навіть не мають бюджетів розвитку, а всі ресурси спрямовуються на задоволення поточних потреб.

Унітарна модель побудови влади в Україні передбачає рівний рівень надання публічних послуг на всій території країни. Однак рівень економічного розвитку різних регіонів суттєво відрізняється. Як наслідок виникає необхідність у високому рівні централізації публічних фінансів: для забезпечення рівного надання послуг населенню необхідно спочатку

сконцентрувати кошти у Державному бюджеті України, а потім розподілити в регіони через вирівнюючі трансферти. За такої ситуації місцева влада позбавлена можливості стратегічного планування [40; 78].

Децентралізація – це головна ключова реформа для створення спроможних територіальних громад та регіонального розвитку України. Децентралізація державної влади – це самостійність у підходах до управління з урахуванням багатоманітності місцевих особливостей при збереженні єдності в основному, суттєвому; виявляється у делегуванні повноважень від органів державного управління до місцевого самоврядування.

Для ефективного започаткування дії місцевого самоврядування на рівні громад, ефективного розподілу ресурсів та створення можливостей для збільшення ресурсного потенціалу достатньою буде кількість громад на рівні від 1000 до 3000, які мають поступово замінити близько 12 тисяч місцевих рад. Проте період досягнення такого результату не встановлювався. Як результат, на практиці процес формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) відбувається досить повільно. Мапу спроможних територіальних громад у масштабах держави представлено у вигляді перспективних планів формування територій громад у розрізі областей [74; 80]. На початок 2019 року Кабінетом Міністрів України було затверджено перспективні плани формування територій громад 23 областей, тобто сформоване орієнтовне бачення спроможних громад у регіональному розрізі. Водночас, затверджені урядом перспективні плани поки охоплюють лише 82% території України. Процес формування ОТГ можна назвати динамічним: станом на 2015 року в Україні було сформовано 159 ОТГ; станом на 2016 року – 366; станом на 2017 року – 665; станом на 2018 року – 886; а станом на серпень 2019 року – вже 936 об'єднаних громади. Серед регіонів-лідерів у рейтингу формування спроможних громад – Житомирська, Чернігівська, Дніпропетровська, Запорізька та Хмельницька області. Останні місця рейтингу поки незмінно

посідають Закарпатська, Кіровоградська, Вінницька, Київська, Львівська області.

З 1356 ОТГ, які включено до наявних перспективних планів 55 ОТГ, станом на серпень 2019 року очікують на рішення ЦВК щодо проведення своїх перших виборів та формалізації свого статусу об'єднаних територіальних громад [2; 43; 74].

Зазначені 936 ОТГ об'єднали 4330 місцевих рад. До їх складу увійшло 34 міста обласного значення, до яких приєдналося 75 навколишніх громад. Загалом у спроможних громадах, якими є ОТГ та міста обласного значення, проживає майже 70 % населення держави. Середня кількість територіальних громад, що об'єдналися в одну ОТГ, складає 4,6, а середня чисельність населення однієї ОТГ становить 10737 осіб.

Не вирішене питання повсюдності. Юрисдикція органів місцевого самоврядування громад обмежується межами відповідних населених пунктів, в той час, як питання, пов'язані зі статусом прилеглих до кожного населеного пункту земель, вирішуються на районному рівні районними радами та районними державними адміністраціями, що суперечить принципу субсидіарності.

Крім того, існує значний розбіг у економічних і демографічних характеристиках громад та районів з населенням від 15 тисяч жителів (окремі райони Чернігівщини) до 120 тисяч (Дергачівський район Харківської області). Це породжує об'єктивні причини існування нерівних можливостей забезпечення населення послугами.

На фоні значного зростання обсягів інформації, що надходить до органів влади, дається взнаки низька кваліфікація службовців як аналітиків, фахівців, що здатні прогнозувати ситуацію і виробляти адекватні, ефективні рішення [26]. Першочерговою справою залишається вирішення кадрової проблеми. Вона полягає в необхідності підвищення

кваліфікації персоналу, який займається інформаційним забезпеченням, підвищення їхньої інформаційної активності [35, с. 22; 84].

В середньому, після створення ОТГ органи місцевого самоврядування почали додатково реалізовувати, за словами респондентів, опитаних методом телефонного інтерв'ю, 9 повноважень. Лише 10% респондентів говорять про те, що вони додатково стали здійснювати до 5 повноважень, 53% – 5-10, 36% – понад 10 повноважень. Найбільше представників ОТГ говорили про такі «нові» повноваження, як забезпечення загальної середньої освіти (77,0%), управління земельними ресурсами (74,9%), розвиток інфраструктури (73,7%), соціальний захист та соціальне забезпечення (70,2%), утримання вулиць та доріг (70,2%), організація культурно-освітніх закладів (68,7%) [16].

В Україні створена, функціонує та розвивається загальнонаціональна система професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. До неї приєдналась низка навчальних закладів недержавної форми власності. Загалом система налічує понад 100 ліцензованих закладів в освітній галузі «Публічне управління та адміністрування» [36].

Питанням підготовки кадрів для місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування довгий час займалась НАДУ, регіональні інститути НАДУ, інші вищі навчальні заклади, де розроблялись теоретичні та практичні концепції підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів публічної служби. Зараз ця система зруйнована. Набуває популярності, розповсюдження, широкого охоплення відповідних фахівців така форма навчання, як підвищення кваліфікації публічних службовців.

Система професійного навчання орієнтована на потреби як органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування. Головною відмінністю підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування є те, що виборність рад і всезростаючий вплив місцевих

політичних еліт на формування штату виконкомів та виконавчих апаратів рад. Значна плінність кадрів у зв'язку з черговими виборами вимагають значно підвищувати інтенсивність професійного навчання кадрів місцевих рад, їх виконкомів, апаратів сільських та селищних рад, депутатського корпусу [37, с. 228]. Державно-управлінські кадри потребують постійної і потужної навчально-професійної підтримки, оскільки, за свідченням статистики, є високоінтелектуальним видом діяльності, поступаючись за часткою працівників з повною вищою освітою лише сфері досліджень і розробок.

Проблемним питанням залишається бюджетна політика. Закон про місцеві податки не вирішує питання автономізації бюджетів місцевого рівня. Місцевий бюджет повинен мати надійні джерела фінансування і прийматися не залежно від державних субвенцій.

Таким чином, існуюча система міжбюджетних відносин, у тому числі процедура вирівнювання фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, не сприяє зацікавленості громад у залученні інвесторів задля місцевого економічного розвитку, стоїть на перешкоді запровадженню ефективних форм та способів співпраці між громадами та консервує утриманські настрої та поведінку в дотаційних районах, об'єднаних громадах, селах, селищах та містах.

За таких умов створення на рівні села, селища, міста, ОТГ інформаційно-аналітичних центрів, відділів по роботі з громадськістю, чи навіть можливість, як матеріально, так і фінансово забезпечити роботу людині, яка б займалася збором, аналізом і розподілом інформації є проблемою.

У ході проведених досліджень ми переконалися, що інформація в органи місцевого самоврядування надходить розрізнено, несистематично, часто із запізненням із вищих органів влади, а точніше різних відділів та служб окремо. Інформаційні запити до місцевого органу самоврядування часто дублюються, бо направляються подібними за призначенням і

повноваженнями відділами районних адміністрацій та районних рад. Внутрішня інформація теж, як правило, не систематизується і зберігається найчастіше в паперовому, а не в електронному варіанті. Це беззаперечно пов'язано також із браком професійних кадрів для публічного сектору на місцях і браком фінансування, технічного забезпечення. Для забезпечення результативної роботи інформаційних та аналітичних центрів цією справою мають займатися фахівці, які мають відповідну освіту, досвід роботи в інформаційній сфері.

Дієвість же управлінської системи залежить від якості всіх, без винятку, її складових і за наявності відхилень в будь-якій її ланці не може вважатися достатньою і якісною в цілому. Такою проблемною ланкою, на жаль, є інформаційне забезпечення органів місцевого самоврядування, а особливо ОТГ, міських, селищних та сільських рад.

Суттєвими причинами важкого стану місцевого самоврядування на базовому рівні залишаються:

- суб'єктивне небажання виконавчої влади втрачати механізми прямого адміністративного впливу на території;
- труднощі організації та розвитку діалогу між владою і громадою;
- недосконалість механізмів і гарантій трансфертів фінансових ресурсів держави на рівень територіальної громади;
- неефективна бюджетна політика;
- низький рівень бюджетного фінансування;
- розбіг у економічних і демографічних характеристиках громад та районів;
- низький рівень інформаційно-аналітичного забезпечення.

Як показали дослідження, на цей час органи місцевої влади до роботи в умовах реформування системи державного управління ще не всі готові. В умовах реалізації курсу України на європейську інтеграцію реформування територіальної організації влади в Україні повинно

відбуватися з урахуванням основних світових тенденцій та принципів децентралізації, деконцентрації, дерегуляції, субсидіарності.

Дієздатна реальна самоврядна влада передбачає не лише конституційно-правове визнання прав територіальних громад, декларування самостійності місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого значення, не тільки закріплення правових, соціальних та інших гарантій цієї самостійності, встановлення функцій та компетенції місцевого самоврядування, а й розвиток економічного і фінансового потенціалу всієї держави в цілому. У цьому і полягає важливе значення повноцінного місцевого самоврядування як центральної підвалини демократії та одного з головних чинників розвитку українського суспільства.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ СЕРЕД СКЛАДОВИХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ В ПЕРІОД РЕФОРМ

2.1. Аспекти нормативно-правового забезпечення місцевого самоврядування в Україні

Система конституційно-правових засад місцевого самоврядування, яка склалася в Україні на сьогодні, визначена Конституцією, Законом «Про місцеве самоврядування в Україні» та Європейською хартією місцевого самоврядування. Вона покликана забезпечити функціонування дієздатного, ефективного місцевого самоврядування. Одночасно стан місцевого та регіонального розвитку в Україні характеризується слабким матеріальним, фінансовим, кадровим та іншими ресурсним забезпеченням.

В останні роки прийнято низку нових законних та підзаконних актів України, що регулюють сферу реформування місцевого самоврядування та територіальних громад в Україні: Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р.» № 4572-VI [55]; Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 липня 2014 р. № 1508-VII [64]; Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII [56]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 8 квітня 2015 р. № 214 [57]; розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 1 квітня 2014 р. № 333-р. [65]. На порядку денному – проект Закону України Про засади адміністративно-територіального устрою України № 8051 від 22 лютого 2018 р. [66].

Наведені нові законні та підзаконні акти слід розглядати у двох площинах: у сукупності із можливим швидким прийняттям конституційних змін або окремо від них, якщо конституційна реформа пригальмує. Багато положень цих законів поки що не вимагають змін до Конституції. Закони та рішення Уряду України передбачають широкий обсяг демократичних процедур, які забезпечують не лише участь громадян територіальних громад у вирішенні місцевих справ, а й сприяють діяльності місцевих депутатів у стосунках із виконавчими органами державної влади місцевого та державного рівнів, чому мають сприяти відповідні системи інформаційного забезпечення згаданих органів влади.

У Комітетах Верховної Ради України нині ведеться робота над опрацюванням ще низки важливих законопроектів, що стосуються прийняття змін до Конституції України, законодавчих актів з реалізації зобов'язань перед ЄС, Радою Європи. Значна частина законопроектів стосується удосконалення правового врегулювання діяльності місцевого самоврядування, а саме: про місцевий референдум, про статус сільських, селищних, міських голів, про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, про гарантії виборчих прав громадян тощо. Потребують розроблення законопроекти «Про внесення змін до деяких законів України (щодо відкликання депутатів місцевих рад)», «Про територіальний устрій України», «Кодекс добросовісної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування», «Про відкритість і прозорість діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування», «Про внесення змін до Закону України «Про громадські об'єднання» (щодо вдосконалення регулювання діяльності громадських організацій)», «Про громадський контроль в Україні», та потребують розроблення в новій редакції законопроекти: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації».

Під час удосконалення законодавства у сфері діяльності органів місцевого самоврядування корисно враховувати зарубіжний досвід. Загальні напрямки розробки, прийняття та впровадження політичних рішень урядами та неурядовими організаціями щодо співпраці влади та громадських інститутів в інших країнах – це порівняно новий елемент у стосунках між державним та громадським секторами. Така практика була започаткована у Великій Британії, де наприкінці 1990-х рр. з'явилися перші три документи подібного типу [47; 51].

Свого часу в Естонії було розроблено документ під назвою «Урядова Концепція розвитку громадянського суспільства», в Хорватії – «Урядова програма співпраці», в Канаді – «Угода», в Угорщині – «Урядова стратегія співпраці з громадським сектором», в Данії – «Хартія взаємодії між датськими волонтерськими і громадськими організаціями та публічним сектором» та у Франції – «Хартія неурядових організацій». Аналогічні документи щодо співпраці урядового та громадського секторів стосовно боротьби з бідністю були розроблені в Німеччині. Документи про співпрацю розроблялися та приймалися і на рівні Європейського Союзу («Біла Книга Урядування ЄС») з метою забезпечення оптимального використання інституцій Євросоюзу та підвищення участі громадянського суспільства в моніторингу та процесі прийняття рішень цими інституціями. Нещодавно спроби створити «компакта» на місцевому рівні мали місце навіть у Китаї. У Великій Британії прийняттю відповідних документів на місцевому рівні передувало «Національний Компакт», а в Польщі все відбулося у зворотному порядку.

Укладення подібних політичних угод має свою специфіку у кожному випадку. Стороною, що ініціює цей процес, може бути громадянське суспільство, або ж, як у Хорватії й Угорщині, – державні органи влади. Зміст може бути дуже відмінним: цей документ може бути докладним, як в Естонії, або схематичним, як у Великій Британії. Цілі, що їх вказують, можуть бути загальними або конкретними [37, с. 419]. У кожному

окремому випадку шанси на успіх та плідність залежать від специфічних обставин: від рівня довіри та послідовності з боку як державного сектору, так і громадянського суспільства.

Документи щодо партнерської взаємодії влади та громадських інститутів у процесі розвитку громадянського суспільства передбачено обговорювати в процесі публічних консультацій [19-21; 39]. Це матиме позитивний вплив на якість законотворчого процесу. Також допоможе зблизити позиції державного і громадського секторів в переговорному процесі, від чого виграє усе суспільство.

Залучення громадськості до спільного управління є комплексом дій публічної влади. До основних механізмів залучення громади і місцевого самоврядування віднесені наступні: нормативно-правовий, організаційний, соціальний, інформаційний, економічний.

Нормативно-правовий механізм включає нормативно-правові документи (закони, укази, постанови і т. п.), які стосуються спільної діяльності органів місцевого самоврядування і громади. З нашої позиції, законодавчими актами України повинен визначатися чіткий порядок:

- підготовки й проведення міського референдуму. Місцевий референдум полягає у безпосередньому прийнятті населенням рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування;

- проведення загальних зборів громадян за місцем проживання. Кожна місцева рада має розробити та ухвалити механізми реалізації цього права в конкретній територіальній громаді. Проведення громадських слухань визначається спеціальним Положенням. У Положенні про Громадські слухання встановлюються певні умови (кількість осіб, що ініціюють слухання), за якими можна реалізувати право членів територіальної громади, депутатів відповідної ради ініціювати громадські слухання;

– внесення місцевої ініціативи членами громади або громадськими організаціями на розгляд місцевої ради визначається представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади.

Прийняття різноманітних рішень у сфері державного управління та місцевого самоврядування пов'язане з наявністю повної та достовірної інформації про суспільство. Протягом усієї історії людства інформація була «кров'ю» управлінської системи. На сучасному етапі світового розвитку інформація відіграє незрівнянно більшу роль у функціонуванні системи державного управління та місцевого самоврядування, навіть порівняно з останніми десятиліттями. Інформація є найважливішим засобом організації та регуляції суспільної життєдіяльності, дієвим інструментом соціального управління. Розвиток інформаційних технологій наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть лише посилив значущість інформації. З цих умов невміле поводження з інформаційними ресурсами та інформаційними потоками і навіть їх недооцінка органами влади зумовлюють збільшення кількості не результативних та неефективних рішень унаслідок значної кількості суспільно важливих проблем залишається невирішеною, належним чином не прогноуються та не попереджаються нові проблемні ситуації [26].

Закон України «Про інформацію» встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України, а також систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до інформації та забезпечує її охорону, захищає особу та суспільство від неправдивої інформації [48, с. 27-28]. У рамках цього закону визначено [59]:

– основні принципи інформаційних відносин (ст. 5), а саме: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації та свободи її обміну об'єктивність, вірогідність інформації; повнота і

точність інформації; законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації;

– державну інформаційну політику (ст. 6) як сукупність основних напрямів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації;

– інформаційну діяльність (ст. 12) – як сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб суб'єктів інформаційних відносин (ст. 7), а саме громадян, юридичних осіб і держави. Та основні напрями інформаційної діяльності (ст. 13) – політичний, економічний, соціальний, духовний, екологічний тощо;

– основні види інформаційної діяльності (ст. 14).

Одержання інформації – це набуття, придбання, накопичення відповідно до чинного законодавства України документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою.

Використання інформації – це задоволення інформаційних потреб громадянина, юридичних осіб і держави.

Поширення інформації – це розповсюдження, обнародування, реалізація у встановленому законом порядку.

Зберігання інформації – це забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв.

Органами місцевого самоврядування збирається, використовується, поширюється та зберігається так звана адміністративна інформація (ст. 19) – офіційні документовані дані, що дають кількісну характеристику явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній, інших сферах життя [8; 58; 67].

Основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів встановлює Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг». Великі затрати часу співробітники установ витрачають на так звану забезпечувальну функцію,

тобто пошук необхідних для роботи документів, особливо в разі підготовки таких документів іншими співробітниками, підрозділами. Ці затрати значно зростають при функціональній (одна і та ж підприємницька структура може бути відображена у різних відділах: комунального майна, підприємництва) та територіальній (сільські та селищні ради розміщені на великій відстані від районних органів влади) розподіленості служб [11; с. 103; 42, с. 450]. Ключовою особливістю процесу інформатизації управління є необхідність системного поєднання чіткої ієрархічної структури управління з багатоплановістю, каналів надходження, методів узагальнення й обробки інформації, що зумовлюється динамічним процесом соціально-економічного розвитку, комплексом підсистем інформаційної підтримки управління на місцевому рівні [82].

Акцентуємо увагу на змісті поняття, що є предметом дослідження. Під поняттям «інформаційне забезпечення» слід розуміти – двосторонній потік інформації, що дозволяє, з одного боку, тим, хто приймає рішення, отримати необхідні дані, а з іншого боку надати інформацію про варіанти майбутніх рішень, проектів органами місцевого самоврядування зацікавленим особам. Це своєрідний обмін двох сторін інформаційного процесу необхідною взаємодоповнюючою інформацією.

Виокремимо ще кілька понять із досліджуваної теми, які використовуються у матеріалах роботи.

Інформатизація – організаційний соціально-економічний і науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав громадян, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, організацій, громадських об'єднань на основі формування і використання інформаційних ресурсів.

Інформаційні ресурси – окремі документи та окремі масиви документів в інформаційних системах.

Інформаційна система – організаційно впорядкована сукупність документів і інформаційних технологій, у тому числі з використанням

засобів обчислювальної техніки і зв'язку, що реалізують інформаційні процеси.

Інформаційні процеси – процеси створення, збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку, розповсюдження і використання інформації.

Інформація управлінська – частина соціальної інформації, яка виділена із загального масиву відповідно до критеріїв придатності до обслуговування процесів формування і реалізації управлінських дій.

Отже, законодавство України, що стосується місцевого самоврядування потребує змін та доповнень. У змісті законів та законопроектів має бути врахований зарубіжний досвід країн, що проводили реформи місцевого самоврядування, але стиль роботи місцевих рад, стиль прийняття рішень на рівні сільських і селищних рад має співвідноситися з історичною українською традицією з урахуванням сучасних європейських тенденцій.

Законодавство України, що стосується інформаційного забезпечення на рівні місцевих рад практично відповідає необхідним нормам. Це дає змогу запропонувати інноваційні підходи у вирішенні проблем забезпечення необхідною інформацією роботи сільських і селищних рад.

2.2. Технологічні аспекти інформаційного забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад

На рівні міських, сільських і селищних рад, рад ОТГ інформацію для прийняття рішень найчастіше отримують внаслідок безпосереднього спілкування з громадою. Для цього використовують ряд технологій, які розглянемо у цьому підрозділі.

Поруч з формальними загальноприйнятими способами існують інші методи, які охоплюють всі рівні спілкування з громадою. Деякі з них уже діють в українських громадах, інші застосовуються за кордоном, і, на

перший погляд, можливо не зовсім придатні для запровадження в Україні. Цілком можливо, що деякі запропоновані методи можна запровадити без змін, а інші наведуть нас на нові ідеї та допоможуть опрацювати інструменти, якнайкраще придатні для окремо взятої конкретної громади [81]. Додатковим аргументом у спілкуванні з владою може стати положення, яке зустрічаємо практично у всіх статутах територіальних громад: органи та посадові особи місцевого самоврядування сприяють становленню та розвитку нових форм участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування.

Потік інформації від громади до влади рідко буває одностороннім, він часто на певному етапі переходить у стадію двостороннього обміну інформацією. Цей обмін передбачає також зворотний зв'язок – реакцію громадян, суспільних інститутів на дії органів влади.

До методів отримання інформації та консультування можна віднести «узаконені» форми участі громадян: консультативні референдуми, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання.

Особливої уваги останнім часом набувають громадські слухання – один із ефективних механізмів узгодження інтересів різноманітних груп, що демонструють зацікавленість у розв'язанні тієї чи іншої проблеми. Яка становить суспільний інтерес [7; 15, с. 67].

Значна частина інструментів, які може використовувати влада для отримання інформації від громадян, лежить у сфері соціологічних досліджень. Методи, про які піде мова, не мають практично нічого спільного з соціологією, однак також можуть бути повноцінним джерелом інформації для обох сторін.

Газетні купони з питаннями використовуються для того, щоб отримати від громадян інформацію про їхні бажання і прагнення. Місцева влада може розробити спеціальні переліки питань, які на відривних купонах розповсюджуються в місцевій пресі. Громадяни заповнюють такі анкети і поштою відсилають їх до мерії (або приносять особисто). Така

форма роботи з громадянами гарантує анонімність тим, хто її бажає [4, с. 59].

Гарячою лінією виконкому сільської чи селищної ради, ради ОТГ може зателефонувати будь-який громадянин, який порушить питання щодо конкретної проблеми й отримає відповідь чергового представника місцевої влади. Упродовж неробочого часу запитання громадян слід записувати на автовідповідач. Щодня отримані запитання мають вивчати відповідальні працівники владного органу, аби запитання громадян не залишилися без відповіді. Такий вид взаємодії дозволяє не лише встановити зворотній зв'язок і оцінити його дієвість, а й свідчить про здатність місцевої влади реагувати на запити громадян.

«Гаряча лінія» для скаржників відрізняється від просто «гарячої лінії» тим, що, на відміну від намагань розв'язати проблему в перебігу телефонної дискусії, тут просто реєструють скарги. Громадянам пропонують телефоном для скаржників повідомляти про незаконні або безвідповідальні дії посадовців. В обох випадках влада мусить прореагувати. Громадянам, які дзвонять зі скаргами, представлятися не обов'язково. Спеціальний телефон для скаржників може стати надійним знаряддям зворотного зв'язку з громадянами, а також дозволить декому просто висловити наболіле.

Інтернет-сторінка може також стати інструментом збору інформації про думки людей з того або іншого приводу. Гостьова книга дозволяє відвідувачу залишити своє повідомлення для адміністратора сайту та його відвідувачів. Це своєрідна «книга відгуків і пропозицій в Інтернеті». Але тут постає проблема. Зараз в Україні (власне, як і в усьому світі) спостерігається різке розшарування суспільства на «інформаційно багатих» та «інформаційно бідних». І якщо для перших проблема може полягати в тому, як зорієнтуватись у лавині інформаційних потоків, вибрати з маси повідомлень лише найпотрібніші або ж донести інформацію про себе до необхідного адресата, то для інших часом життєво

важливим є отримання мінімуму інформації, необхідного їм для відчуття себе повноправними членами суспільства [1; 34]. У цьому сенсі доцільно вести мову про «соціальну інформацію» як певний ресурс, наявність якого допомагає людині реалізувати свою соціальну місію.

Громадська нарада у вузькому колі спрямована на отримання інформації та думок, а не на розв'язання якоїсь проблеми. Вона передбачає окремі групи учасників і спостерігачів (навколо столу ставлять чотири стільці, основна маса учасників сидить на певній відстані; будь-хто може взяти слово, але для промови треба підійти до столу і зайняти один стілець; таким чином, за столом щоразу сидять четверо співрозмовників: той, хто висловився, залишає місце за столом для іншого учасника; той, хто бере слово, не може казати те, що казали до нього; слово можна брати кілька разів, але кожного разу треба знову сідати за стіл) [5].

Дебати – це обговорення якого-небудь питання, обмін думками. Дебати можуть набувати багатьох форм, але завжди мають спільні ознаки: чіткий регламент виступів і коментарів, проект резолюції, який приймається або відхиляється, і обмежена участь більшості присутніх. Утім, дебати та інші схожі заходи можна зробити більш представницькими, якщо запрошеним громадянам запропонувати завчасно підготувати перелік питань до обговорення.

Інтернет-конференція – сучасний технологічний метод двостороннього обміну інформацією. Інтернет-конференцію посадовця можна організувати на базі Інтернет-порталу органу влади у формі «чату». Перевага цього методу в режимі «прямого ефіру» подібного заходу, що викликає значно більшу довіру у людей, а також у можливості анонімно висловлювати свої думки. Корисно вести стенограму Інтернет-конференції, щоб потім проаналізувати всі думки, які прозвучали.

Сусідські форуми – це відкриті неофіційні збори людей. Сусідський форум – це місце, де:

– люди висловлюють свою думку про місцеві проблеми;

- місцева рада інформує громадськість про свої нові рішення;
- рада може поцікавитися думкою людей відносно проектів, що реалізуються в їх населеному пункті;
- місцеві групи можуть інформувати людей про послуги, які вони надають або планують надавати;
- можуть зустрітися люди, які живуть в одному місті і стикаються з одними і тими ж проблемами.

Головною фігурою сусідських форумів є люди, які діляться власним досвідом і допомагають шукати рішення місцевих проблем. Сусідський форум відкритий для всіх.

В органах місцевого самоврядування можна призначити осіб, уповноважених приймати скарги від громадян і обробляти відповідну інформацію. Таким чином покращується обслуговування громадян (нерідко буває, що громадяни хотіли б, щоби хтось їх вислухав і серйозно поставився до їхніх пропозицій).

Форум на Інтернет-сайті – це розділ Інтернет-сайту (або окремий Інтернет-сайт), де у відвідувачів є можливість ставити запитання, давати відповіді, коментарі щодо певної теми, запропонованої адміністратором сайту або учасниками форуму.

Основною засадою консультування має бути свідомою метою органу влади щодо одержання інформації від певних суспільних груп. Намір того, хто звертається за консультацією, має бути подано так, щоб було зрозуміло, що надісланий документ – це не просто поширення інформації, а запрошення до обговорення, до спільного ухвалення рішення. Консультування містить в собі вислуховування, обмін знаннями та інформацією, діалог, дебати і аналіз проблеми, проведений його учасниками [46].

Консультування – перший крок до реальної громадської участі. Мета суспільних консультацій – охопити якомога ширшу аудиторію і ознайомитися з її думкою, щоб поліпшити якість рішень, які готуються.

З іншого боку, варто пам'ятати, що консультації – це не перемовини. Остаточне рішення приймає влада.

Цікавою формою зв'язку місцевої влади з громадськістю є створення громадських шкіл резерву управлінських кадрів для пошуку молодих енергійних та компетентних людей, здатних обійняти керівні посади. У таких школах слухачі опановують основи місяцевого самоврядування, економіку міста, фінанси тощо. Цей метод заслуговує на увагу, адже в такий спосіб влада може готувати громадських лідерів для залучення до управління [31, с. 5].

Стратегічні урядові документи – «зелені», «білі», «сірі» книги – інформативні документи з конкретної політичної проблеми. «Зелені книги» містять аналіз реального стану місцевого самоврядування, окреслюють основні проблеми, які існують у конкретній сфері, причини їх виникнення та пропозиції до їх вирішення. Їх надсилають зацікавленим організаціям чи особам, які залучені до процесу консультацій чи обговорень. Як правило, вони стають основою концепції нормативно-правового акта. Натомість «білі книги» – це документи, що містять вже конкретні пропозиції щодо певних заходів у певній сфері політики. Зазвичай, вони наслідують «зелені книги» та мають за мету початок процесу консультацій. Якщо «зелені книги» окреслюють обсяг проблем, що пропонують для обговорення, то «білі книги» містять офіційні пропозиції щодо розробки окремого напрямку політики і стають знаряддям їхнього втілення. «Сірі книги» – це документи, що містять критичні зауваження або пропозицію альтернативних варіантів урядових заходів у визначеній сфері політики. В основному «сірі книги» використовують в урядовій практиці Великобританії [37].

Розвиток новітніх технологій відбувається в останні 20 років дуже бурхливо і все більше проникає в різні сфери нашого життя. Це комп'ютери, мобільні телефони, Інтернет тощо. Але, на жаль, в органах виконавчої влади, місцевого самоврядування, державної влади на

сьогоднішній день впровадження цих новітніх технологій іде досить мляво і насамперед через те, що немає розуміння, що таке система електронного врядування, що таке електронний уряд, як він має працювати.

Ми бачимо певні спроби зробити щось методично, хтось намагається відкрити сайт. Сайти у багатьох міських, сільських і селищних рад, рад ОТГ, але не стільки як засіб інформування, а часто-густо виключно як піар-інструмент тієї команди, яка працює. Дехто намагається ввести електронний документообіг, але це має часто епізодичний і безсистемний характер. Та і комп'ютери використовуються здебільшого як друкарські машинки чи калькулятори, а електрона пошта та Інтернет – в особистих цілях, або як розвага. Громадський та управлінський ресурс соціальних мереж не використовується. Міські, сільські та селищні голови, голови ОТГ знають, що деякі спеціалісти втрачають по декілька робочих днів тільки для того, щоб звести вручну якісь цифри і т. д.

Система електронного врядування має передбачати, по-перше, доступ до інформації громадян, державних службовців, відповідно до рівня їх компетенції [42]. По-друге, це максимальна автоматизація всіх внутрішніх і зовнішніх процесів, які відбуваються в органах виконавчої влади. І третє, це безпосереднє надання он-лайнних послуг населенню, підприємствам тощо.

Користування інформаційними послугами, що надаються мережею Інтернет не входить до мінімального споживчого кошика громадянина України. Тому доступ населення до системи електронного врядування досить обмежений. Але необхідно виходити не з тих продуктів, які існують, а із завдань систем. Щоб почати щось вибудовувати, треба знати до чого це має привести. Необхідно розробити і провести концептуально-технологічну схему проекту системи електронного врядування. На разі ми не зможемо зламати або змінити, а це треба робити, застарілі процедури, які закріплені законодавчо. Тому ми маємо виходити з того, що є. По-перше, треба провести концептуально-технологічний аналіз.

Технологічний – зрозуміло, береться повний зріз всього обладнання, програмного забезпечення і параметри локальної мережі Інтернету, повністю по кожному робочому місцю, незалежно від того чи воно вакантне, чи ні. Вивчається концептуальний аналіз, всі процедури, всі інформаційні потоки, які ідуть в органі виконавчої влади.

Технічний аналіз передбачає: взяти на озброєння всю структуру, починаючи з ради, виконкому і закінчуючи школами та лікарнями. Це повний, глибокий аналіз, має бути проведена велика робота. Ми це все вивчаємо і на підставі цієї інформації вже можна розробити концептуально-технологічний аналіз. І вже потім, коли є мета, центр сертифікації ключів, електронний підпис, електронний документообіг, створено портал ОТГ, є можливість надання послуг, тоді ми можемо все розбивати на етапи і впроваджувати, відповідно до тих коштів, які рада ОТГ в силі залучати або може заробити те комунальне підприємство, яке має бути створено і відповідати за цей проект.

У всіх органах влади, які бачать кінцеву мету, бачать етапність, слід зробити цей проект самоокупним, надаючи послуги населенню і підприємствам. Етапність стосується, в першу чергу, звичайно, виділення коштів. А по-друге, на перших порах може бути певний психологічний супротив тих людей, які взагалі не знають, що таке комп'ютер або мобільний телефон, ніколи з ним не працювали. І звичайно, якщо завтра якимось дивом на село чи селище, на ОТГ впаде система електронного врядування, а ще обладнання, програмне забезпечення, то вона не буде працювати. Тому вводити систему електронного врядування необхідно поетапно.

Аналіз стану інформатизації селищ та сіл Дніпропетровської області показує, що організаційний соціально економічний і науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав громадян, органів державної влади, органів

місцевого самоврядування, організацій, суспільних об'єднань перебуває у процесі розвитку формування і використання інформаційних ресурсів.

Як правило, у найбільшому місті, селищі або селищі міського типу в об'єднаній територіальній громаді, на його території знаходяться усі владні структури та установи ОТГ, а то – й району. Розташування селища на межі великого або невеликого міста сприяє розвитку інфраструктури, відповідно стан інформатизації порівняно вищого рівня, ніж у віддалених населених пунктах. У райцентрах – найбільший у районі безпосередній доступ мешканців до мережі Інтернет (близько 0-40 %), а опосередкований – майже 80-90%. У деяких районах обласного підпорядкування України ще 14 років тому було введено в дію проект «Телемедицина», тож всі медичні заклади можуть організовувати консультації, обмін інформацією у електронному режимі. Показник інформатизації зростає рахунок освітніх закладів, приватних підприємств, окремих мешканців, які займають активну позицію у житті, відповідне матеріальне та технічне забезпечення.

Всі місцеві ради Дніпропетровщини мають доступ до мережі Інтернет, вхідна інформація для місцевої ради в цілому доступна для сільських та селищних рад, об'єднаних територіальних громад. Проте відсутність доступу до Інтернету ще зберігається у значної частини мешканців сільської місцевості.

Спостерігається низька активність громадян. Громадські слухання, консультації, дебати проводяться частіше за ініціативою органів влади територіальних громад, а не самих мешканців. Найбільш поширеним способом інформування органів місцевого самоврядування залишаються скарги, звернення, заяви, збори громадян. Під час підготовки до прийняття окремих важливих рішень використовується «гаряча телефонна лінія».

2.3. Соціальні мережі як засіб суспільного розвитку

Україна є молодою правовою державою і потребує налагодження багатьох суспільних процесів та створення якісних механізмів державного управління. Одним із напрямів, що потребує розвитку в модернізації, є сфера інформації та комунікацій, яка на сьогодні відіграє важливу роль у діяльності державних органів та є одним із засобів розвитку суспільства. Державні службовці мають адаптуватися до вимог модернізації та вміти вміло користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними засобами. На даному етапі велике значення набувають соціальні мережі як один із можливих засобів налагодження відносин між державою та суспільством та формування позитивного іміджу органів державної влади. Активне використання соціальних мереж може використовуватись як у позитивних цілях – налагодити зв'язки та донести до населення правдиву інформацію про країну, так і в негативних – дискредитувати державних службовців чи політиків. Формування правильного погляду на країну, право і політику, налагодження і вдосконалення соціальних взаємовідносин між державою, органами публічного управління, публічними службовцями і громадянами мають велике значення для становлення й розвитку суспільства. Тому необхідно здійснити наукові дослідження та знайти спосіб оцінки ефективності використання сучасних комунікаційних технологій у формі Інтернету для забезпечення конструктивного діалогу між державою та суспільством.

Дж. Морено сформулював аналіз соціальних мереж як ключову техніку соціальних досліджень. Поняття «соціальна мережа» вперше з'явилося в класичній соціальній філософії сучасності, наприклад у працях Г. Зіммеля. А. Бейвлас одним із перших запропонував теоретико-методологічні засади функціонування різних типів соціальних мереж. Робота П. Бурдьє наголошує на мережевій архітектурі соціального простору. Зміни в сучасному суспільстві, особливо комунікаційному

середовищі, вимагають від людини переосмислення ролі традиційних методів комунікації у взаємодії держави та суспільства в умовах глобалізації управлінської діяльності. Наведені аргументи свідчать про необхідність подальшого дослідження окреслених проблем.

Формування інтерактивної мережевої форми між державою та суспільством є історичною відповіддю на ситуацію надмірної комунікації. Соціальні мережі почали відігравати ключову комунікаційну роль у суспільстві, коли люди та групи інтересів вільно створювали асоціації. Вони є інструментом додаткових комунікаційних можливостей для великої кількості користувачів глобальної мережі [12, с. 145-152]. На даному етапі в багатьох країнах світу соціальні мережі почали використовуватися в діяльності державних органів. Основною причиною цього є те, що соціальні мережі зарекомендували себе як інструменти політичного впливу на суспільство з одного боку та впливу кожної людини на національні процеси та владу з іншого.

У такий спосіб формуються нові моделі взаємодії громадян, які представляють суспільство, та влади, які визначають специфіку функціонування та розвитку держави. Термін «соціальна мережа» був запропонований в 1954 р. Дж. Барнсом, представником «Манчестерської школи», у статті «Класи та конгрегації в єпархії норвезьких островів», яка вміщена в збірнику «Людські стосунки» [12]. За допомогою соціальних мереж державні службовці мають можливість поширювати інформацію на відповідні теми серед певної аудиторії. Також були створені віртуальні громадські обговорення для вирішення актуальних проблем та їх вирішення.

Соціальна мережа – це спеціально реалізована можливість віддаленої взаємодії людей з метою обміну інформацією, зазвичай яскраво вираженої тематичної спрямованості; географічно учасники соціальної мережі можуть бути досить віддаленими один від одного, тому інструментарій

соціальної мережі є найбільш ефективним засобом комунікації [9, с. 312-313].

Поняття «соціальна мережа» стосується не лише тематичних спільнот людей, а й інтернет-сервісів, які пропонують користувачам можливість тематичної співпраці, таких як «Tik-Tok», «Facebook», «LiveJournal» тощо. [13, с. 83-84].

Найпопулярнішими на сьогодні соціальними мережами є: «Facebook» (кількість користувачів понад 1,5 млрд на 2021 р.), «Twitter» (понад 500 млн зареєстрованих користувачів).

Безсумнівно, що соціальні мережі нині стали основним засобом комунікації та розвитку соціальних зв'язків, спільного пошуку, зберігання та класифікації інформації, мережевої творчої діяльності, індивідуального та колективного планування (планування, зустрічі). За словами К. Дубняк, соціальна мережа спрямована на створення спільнот людей зі схожими інтересами та/або діяльністю в Інтернеті, оскільки спілкування здійснюється за допомогою внутрішньої пошти або сервісів обміну миттєвими повідомленнями [22, с. 123].

На практиці соціальні мережі виконують усі функції, що відповідають засобу масової комунікації, – інформативну, регуляторну та культурну.

Інформативність полягає в забезпеченні широких читачів, слухачів і глядачів актуальною інформацією в різних сферах діяльності: бізнесі, науці і техніці, політиці, праві, медицині тощо.

Регулююча функція має широкий спектр впливу на населення, починаючи від встановлення зв'язків і закінчуючи контролем суспільства. Масова комунікація впливає на формування суспільної свідомості груп та індивідів, формування громадської думки ОТГ, формування суспільних стереотипів. Існують також імпліцитні можливості маніпулювати та контролювати суспільну свідомість, фактично виконуючи функцію соціального контролю.

Культурна функція включає ознайомлення з досягненнями культури й мистецтва та сприяння усвідомленню суспільством спадкоємності культури та необхідності збереження культурних традицій [22, с. 125].

На сьогодні немає сумнівів у тому, що активне використання соціальних мереж дає змогу мобілізувати людей на активні дії, однак це ще не дає повних підстав для однозначного твердження того, що вони є ефективним засобом для суспільного розвитку.

Водночас, згідно з дослідженням Factum Group Ukraine, загальна аудиторія регулярних (таких, що виходять онлайн частіше ніж 1 раз на місяць) користувачів Інтернету становила 62% населення України (22,8 млн осіб). Українські користувачі остаточно подолали гендерний розрив (49% чоловіків, 51% жінок), впевнено долається віковий розрив, а також розрив між містом та селом – у середньому 69% населення міст (незалежно від кількості населення) і 47% мешканців сіл є регулярними користувачами.

Крім того, аналогічні попередні дослідження InMind показали, що проникнення Інтернету зростає найшвидше в сільській місцевості [67].

Соціальні мережі поступово стають інструментом перетворення суспільства, поширення наукового і технічного знання, формування колективів та громадських рухів, використовуються для спілкування, маркетингових досліджень і просування продукції та послуг [73, с. 22].

Дивлячись на можливості соціальних Інтернет-мереж, можна побачити їхній безпосередній вплив на процес демократизації та розбудови громадянського суспільства в посткомуністичних суспільствах і країнах, що розвиваються. Соціальні мережі Інтернет можуть належати до одного з інститутів громадянського суспільства, тобто незалежних ЗМІ, які служать суспільним інтересам і потребам, формують громадську думку. Вони можуть мати місце у вертикальному вимірі громадянського суспільства, включаючи: політичні права громадян; політичні партії та

громадські рухи; місцеве самоврядування; незалежні ЗМІ, інші політичні суб'єкти [73, с. 30].

Отже, соціальні Інтернет-мережі в розвинутих демократичних країнах справді перетворюються із неосновних чинників формування громадянських суспільств на їхню важливу складову і формуються нині як один із впливових соціальних інститутів.

У країнах, які розвиваються і прагнуть переходу від «закритості» до «відкритості» (за термінологією К. Поппера), соціальні мережі Інтернет можуть суттєво прискорити їхній процес формування громадянського суспільства, насамперед через практику протестних мас. У таких країнах, зокрема в Україні, громадянське суспільство народжується у відновленні його інтересів шляхом боротьби з авторитарними чи тоталітарними режимами [73, с. 31].

Прикладом громадянського волевиявлення в Інтернеті став сплеск громадянської активності, пов'язаний з Революцією Гідності та війною на сході України, а згодом – з повномасштабним вторгненням в Україну 24 лютого 2022 р. Він демонструє високий ступінь самоорганізації та взаємодії громадян, координації дій через соціальні мережі, але й певну другорядність впливу на процеси політичних партій та громадських організацій. Люди використовують соціальні мережі для збору та спілкування з однодумцями, організації різноманітних акцій та мітингів, передачі важливої інформації. 2013 року проєвропейські демонстрації почалися із закликів до протестів онлайн-активістів. Дослідження показують, що вирішальну роль в активізації громадянського опору відіграє роль лідерів думок у соціальних мережах, а не партійних чиновників.

Ми живемо в епоху радикального переосмислення політико-правової ролі сучасного державного суспільства. Ми спостерігаємо зміну парадигми в країні, і існуючі «дефектні» системи управління стрімко втрачають свою ефективність. Тож зміни є радше революційними, ніж

поступовими. Сьогодні громадянське суспільство розвивається в інформаційне суспільство, яке, по-перше, вимагає від держави чіткого розуміння необхідних змін, а по-друге, вимагає своєчасної реакції та проактивних дій для створення (майбутнього) правового поля, в якому бере участь кожен. Зацікавлені – суспільство, особистість, країна [73, с. 33]. На нашу думку, це дає змогу громадянам ефективно брати участь у політичному житті Української держави, у тому числі на місцевому рівні.

За останні кілька десятиліть сформувалися зачатки суспільства, в якому Інтернет став основним засобом спілкування, дозволя, сполучною ланкою суспільства та держави, джерелом інтелектуального зростання, освіти, а часто й основною роботою. Однак ця тенденція проявляється не тільки в позитивних аспектах [14]. Як зауважували у своїй публікації американські дослідники Д. К. Р. Ліклайдер та Р. В. Тейлор стосовно перспектив розвитку соцмереж, «...у більшості галузей вони складатимуться з географічно віддалених елементів, які часом скупчуються в невеликі масиви, а інколи працюють відокремлено. Це будуть спільноти, об'єднані не географією, а зацікавленнями» [87].

Соціальні мережі вперше стали засобом обміну інформацією між людьми, а державний контроль над їхнім контентом є вкрай обмеженим з точки зору права та технологій [14]. «Онлайн мережі, – як зазначає М. Кастельс, – стають формами «спеціалізованих спільнот», тобто формами комунікабельності, побудованим навколо специфічних інтересів...люди можуть належати до декількох таких мереж» [28].

На сьогодні, фактично, уже збулося короткотермінове пророкування М. Кастельса про те, що «мережі онлайн, коли вони стабілізуються у своїй діяльності, можуть побудувати спільноти, віртуальні спільноти, відмінні від фізичних спільнот, але необов'язково менш інтенсивні чи менш ефективні в поєднанні й мобілізації. Далі те, що ми спостерігаємо в наших суспільствах, – це розвиток комунікаційного гібрида, який поєднує фізичне місце перебування й кібернетичне місце перебування, що діє як

матеріальна опора мережевого індивідуалізму» [28, с. 131]. Ці процеси розвиваються також і в позавиробничій сфері, у громадській діяльності, сімейно-шлюбних стосунках, навчанні, організації дозвілля тощо.

Слід зазначити, що життя кожної людини вплетене в густу мережу різноманітних соціальних зв'язків і поведінки. Кожен соціальний індивід стає учасником і водночас їх творцем.

Персональні сторінки політиків, публічних службовців, урядовців та керівних структур у соціальних мережах є ефективним майданчиком для спілкування та побудови зворотного зв'язку. Кількість людей, які вподобали сторінку або підписалися на повідомлення сторінки, вміст під публікацією та кількість коментарів дають інформацію про те, чи підтримується діяльність певного політика чи певної структури, які дії викликають найбільший резонанс, що підтримується громадськістю, а що викликає критику. Інструментами зворотнього зв'язку на веб-сторінках часто є «лайки», «підписка» на керівну організацію чи посадову особу, коментарі під публікаціями, написання особистих повідомлень автору сторінки, записи на «стіні» тощо.

Отже, правильний вибір інструментів діяльності відкритими та прозорими державними та місцевими лідерами перед громадою забезпечують їм загальну ефективність і ефективність у мережевому кільці. Проте, враховуючи недостатню методологічну базу та відсутність єдиної методики комплексної оцінки ефективності, питання розвитку соціальної мережі у взаємовідносинах держави та суспільства потребує подальшого дослідження. Тому питання соціальних мереж є надзвичайно актуальним у зв'язку з появою нових форм спілкування та взаємодії людей у суспільстві. У цьому контексті органи місцевого самоврядування повинні вдосконалювати свою діяльність відповідно до сучасних вимог. Соціальні мережі, як популярний елемент сучасного інформаційного простору, можуть стати чудовим інструментом для налагодження зв'язків між державою, місцевою владою та суспільством, а також майданчиком

для спільної діяльності з виявлення та пошуку вирішення нагальних проблем в територіальних громадах.

На прикладі Дніпропетровської області ситуація з інформаційним забезпеченням міських, сільських, селищних рад, об'єднаних громад відображає відносно низький рівень інформаційно-аналітичної роботи з підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень на місцевому рівні. Розвиток технологій (особливо інформаційно-комунікаційних), збільшення кількості суб'єктів державного, приватного та громадського секторів, стрімкі зміни в соціально-економічній сфері та багато інших чинників вимагають від автономних інститутів місцевих територіальних громад адекватного реагування на виклики, з якими зараз стикаються влада та суспільство. Зростає потреба в оперативних, політично та соціально прийнятних та ефективних рішеннях для вирішення суспільно значущих проблем, незважаючи на обмежену фінансову, матеріально-технічну та кадрову підтримку з боку органів місцевого самоврядування. У цьому контексті роль і значення інформаційного забезпечення діяльності місцевих рад в Україні значно зросли.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ РАД З ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ (НА ПРИКЛАДІ ПІДГОРОДНЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛ.)

3.1. Напрями активізації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад

Звісно, сучасна система публічного управління має значно жорсткіші вимоги до повноти, точності, ефективності та зручності використання інформації. Реальне життя доводить, що потреби органів місцевого самоврядування в інформаційно-аналітичній підтримці є досить високими. Загалом ці вимоги зумовлені необхідністю вирішення ряду важливих творчих завдань, головні з яких:

- аналізувати природу проблеми, фактори, що впливають на її виникнення, та причинно-наслідкові зв'язки;
- змістовно формулювати проблему, яку потрібно вирішити;
- передбачити основні події зовнішнього середовища, які мають значний вплив на розвиток керованого об'єкта;
- передбачати можливі наслідки впровадження рішень прийняття управлінських рішень;
- розробити рекомендації та умови для досягнення очікуваних результатів діяльності органів місцевого самоврядування;
- вироблення компромісних рішень у контексті численних конкуруючих альтернативних дій органів місцевого самоврядування з суперечливими оцінками за різними критеріями [33].

Будемо наполегливо працювати над тим, щоб вирішувати завдання на різних рівнях місцевих рад. Рада територіальної громади є

представницьким органом місцевого самоврядування. Існують сільські, селищні, міські ради, ради органів місцевого самоврядування, які є органами місцевого самоврядування та об'єднаних територіальних громад, які від свого імені та на їх користь здійснюють функції та повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією та законами України.

Ради органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області сьогодні мають всі передумови і перспективи та, що не менш важливо, фінансові можливості для створення інформаційного центру, який забезпечить розширення застосування сучасних методів аналітичної та комунікативної діяльності, використання наявного потенціалу традиційних та нових соціальних та комунікативних мереж.

Під час стажування в Підгородненській міській раді Дніпровського району Дніпропетровської області автором даної роботи було проведене експертне опитування, що проводилось у межах дослідження інформаційного забезпечення діяльності міських, сільських і селищних рад, рад територіальних громад (Додаток А). Було опитано 48 осіб, які працюють в різних радах територіальних громад Дніпропетровської області на посадах голів, заступників голів місцевих рад, секретарів та мають достатній (від 7 до 12 років) досвід роботи.

Результати опитування підтвердили, що інформаційне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування потребує удосконалення. 75% опитаних вказали на його низький рівень. Разом з тим спостерігається явище, що одержало назву «інформаційний парадокс»: обсяг потоку документів постійно зростає, але при цьому знижується «рецептурність» окремих повідомлень, отже – й можливість їх безпосереднього застосування. Виникає необхідність порівнювати відомості, одержані з різних джерел, переосмислювати їх, аналізувати та адаптувати до конкретних умов.

Вивчаючи інформаційні джерела, що є пріоритетними під час прийняття управлінських рішень, з'ясовано, що серед джерел інформації, якими керуються найменше – 6 % випадків є приватні підприємства, засоби масової інформації, громадські організації. Це, поряд з іншими факторами свідчить про те, що під час підготовки рішень органи місцевого самоврядування керуються збалансованим масивом інформації, віддаючи перевагу як джерелам органам державного управління вищого за ієрархією рівня. Практично не береться до уваги інформація приватного та суспільного секторів, тобто реакція зовнішнього середовища в діяльності органів місцевого самоврядування майже не враховується.

Відзначено також низький рівень активності приватного і суспільного секторів, а активність членів територіальних громад у соціальних мережах стосується в основному приватного, а не громадського життя громади, оминає сегмент обговорення в соціальних мережах проблем громад, проектів рішень місцевої ради з метою реального впливу на місцеву політику. Слід враховувати і той фактор, що засоби масової інформації на місцевому рівні ще не стали потужним генератором альтернатив рішень щодо розв'язання місцевих проблем.

Загалом аналіз відповідей на поставлені запитання дозволив зробити висновок про посередній рівень інформаційного забезпечення підготовки та прийняття рішень рад територіальних громад, у тому числі й Підгородненської міської територіальної громади. При цьому, респонденти відносно високо оцінили рівень потреби органів місцевого самоврядування в інформаційно-аналітичному забезпеченні і вказали на проблеми, що перешкоджають його досягненню: низьким, на думку опитаних, є рівень професійної компетентності та кваліфікації посадових осіб, депутатів місцевих рад щодо інформаційно-аналітичного забезпечення місцевих рад, та рівень упорядкованості та налагодженості інформаційних потоків.

Інформаційно-аналітична підтримка повинна будуватися з урахуванням потреб органу місцевого самоврядування та особливостей діяльності.

Проблеми підготовки і прийняття управлінських рішень в територіальних громадах ускладнюються внаслідок:

- недостатньої інформації і знань стосовно подій, що відбуваються, їх можливого розвитку (проблема аналізу ходу розвитку);
- складності і багатофакторності механізму виникнення і розвитку подій, неоднозначності причинно-наслідкових зв'язків;
- психологічного тиску через відповідальність за прийняте рішення і побоювання за можливі наслідки його реалізації (проблема обґрунтованості рішення).

У наш час активно досліджуються проблеми комунікації та інформації, бо вони необхідні для функціонування політичної системи і є її важливим, динамічним елементом – інформаційно-комунікативною системою. І в цьому разі актуальною в комунікології залишається проблема аудиторії, тобто яким повинен бути характер повідомлення, спосіб посилення (частота, повторюваність тощо), нарешті очікуваний результат.

Інформаційне забезпечення органів влади в територіальних громадах пов'язане із сукупністю організаційних, методичних, психологічних складових, які впливають на прийняття управлінських рішень. Центральними фігурами інформаційного забезпечення є депутат місцевої ради, посадова особа місцевого самоврядування, для діяльності яких притаманне значне психологічне напруження, обмеження у часі, різноманітність інформаційних потреб, значний управлінський ризик помилок чи не прийняття рішення [35].

Теорія інформаційної діяльності оперує поняттям «інформація для керівництва». Під ним розуміють інформацію, призначену для певного

кола осіб, відповідальних за організацію та управління будь-якою діяльністю, і яка сприяє прийняттю ними найбільш обґрунтованих рішень.

Варто виокремити проблему, що негативно впливає на процес прийняття рішень в територіальній громаді – це низька інформаційна активність осіб, які ці рішення приймають, їх пасивну позицію споживача щодо системи інформаційного забезпечення. Інформаційна активність є важливою характеристикою творчого потенціалу особистості. Причинами низької інформаційної активності може бути недовіра до можливостей організаційної системи інформаційного забезпечення та якості аналітичних матеріалів, спрямованість на відповідність у прийнятті рішень чинним нормам, прецедентність розв'язання проблемних ситуацій тощо.

Система інформаційного забезпечення посадової особи місцевої ради має складатися з трьох підсистем:

- поточної (оперативної);
- оглядово-аналітичної (тактичної);
- прогностичної (стратегічної) [77, с. 117].

У професійній діяльності посадової особи органу місцевого самоврядування оперативна, повна, достовірна інформація є основою прийняття управлінських рішень з урахуванням процесів, що відбуваються, або спрямованих на прогноз зміни таких процесів [35, с. 20].

Інформаційний простір посадових осіб місцевого самоврядування складається з таких чинників:

- зовнішньої інформації (відображає умови, в яких функціонує орган місцевого самоврядування);
- внутрішньої інформації (характеризує діяльність органу влади та залученість персоналу до реалізації поставлених завдань);
- порівняльного аналізу зовнішньої та внутрішньої інформації (дає змогу робити висновки).

У місцевих умовах стратегічні рішення ініціюються у відповідь на відчутну потребу або визначену проблему. Під час окреслення суті

стратегічних рішень враховуються: здійсненність (обґрунтованість), витрати і передбачувані суспільні вигоди, а також віддалені та екологічні наслідки. Однак для того, щоб приймати рішення відносно цих проблем, ради потребують достовірної, достатньої і належної інформації. Така інформація може надходити в різноманітних формах.

Представники органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, їх апаратів досі залишаються головним джерелом інформації як на етапі ініціювання процесу планування стратегічних рішень, реалізації інших функцій управління (організації, мотивації, контролю, комунікації) так і на стадії контролю за їх виконанням [71]. В умовах розвитку громадянського суспільства посилюється роль і значення інформації, що надходить від громадських організацій, політичних партій, релігійних організацій, ветеранських об'єднань, установ і підприємств, інших суб'єктів політики та управління, що розташовані на окресленій території. Свій внесок часто роблять групи громадян та групи тиску, професійні лобістські групи, об'єднані спільними інтересами, консультативні ради громадян, регулятивні органи, окремі виборці і власне члени ради, які керуються результатами своїх спостережень і розумінням проблем.

Підгородненська міська територіальна громада утворилася шляхом об'єднання: м. Підгородне, с. Перемога, с. Спаське, с. Хуторо-Губиниха, с. Дмитрівка. Площа Підгородненської міської територіальної громади становить 22551 га.

Густота населення близько 106,3 осіб/км. Громада здебільшого насичена аграріями. Площа земель Підгородненської міської ради складає 1 717,9 га з них: сільськогосподарські землі – 1 228,4378 га (71,51%); забудовані землі – 309,9152 га (18,4%) з них: землі громадського призначення – 26,6149га, землі комерційного та іншого використання – 11,6769 га, землі змішаного використання – 8,9735 га, землі, які використовуються для технічної інфраструктури – 3,1711 га

Середня заробітна плата 10.000 грн.

Населення територіальної громади складає 23975 осіб, з них: осіб пенсійного віку – 5071 особа, працездатне населення – 15613 осіб, молоді від 0 до 18 років 3291 особа, молоді від 18 до 35 років – 12619 осіб.

На території громади діють підприємства різних форм власності: ПрАТ «Ерлан» (торгівельна марка «Біола») – випускає напої і соки, Дніпровські Східні Електричні Мережі, Дніпровські районні електричні мережі.

Основні бюджетоутворюючі підприємства (господарства), що розташовані на території Підгородненської МТГ: ВАТ ЕК «Дніпрообленерго», Дніпропетровський РЕМ, Високовольтні електричні мережі «Дніпрообленерго», ПрАТ «Ерлан», ТОВ «Агроінд». ТОВ «Спеценергоавтоматика», ТОВ «ДніпроСКАН».

Існує транспортне сполучення приміським транспортом з м. Дніпро. Через Підгородне проходять автошляхи Е50 (М04), М18, Т0410 і дві гілки Придніпровської залізниці. Дві залізничні платформи Підгородня і Березанівка. Також наявний Аеропорт «Підгородне», який використовується для с/г авіації, аварійних та учбових польотів.

На території громади є два готельно ресторанних комплекси «Комфорт» та «Сан Рей». Розвинута мережа приватних кафетеріїв: «КАВА FM», «Планета», «Катюша», «Мікс», «Усадьба», окремі з яких поєднують основну діяльність з наданням послуг з підготовки дошкільнят.

На території громади розташовані 5 ліцеїв, 1 гімназія, 5 дошкільних закладів, Будинок дитячої творчості, інклюзивно-ресурсний центр, 2 музеї, 2 клуби, 2 лікарні, 2 ФАПів, 2 футбольних поля, КЗ «Спорт для всіх» (безкоштовний спортивний зал з різними спортивними секціями, футбол, бокс, волейбол, теніс).

На території громади діють: 4 художніх колективи, а саме: гурт «Криниця» та його супутник дитячий колектив «Криниченька», гурт «Журавка», танцювальний колектив «ENGELS»; колектив бандуристів.

Козацькі пісні народного аматорського фольклорно-етнічного гурту «Криниця» занесені до нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО і взяті під охорону.

Розвиток спорту полягає в діяльності футбольних клубів «Кільчень», «Спаське», «V-21», волейбольного клубу «Іскра», тхеквондо «Барс» та дзюдо «Дзюдо-Днепр». Залучення широкого кола населення до занять спортом є перспективним для громади з точки зору упорядкування та дооснащення спортивних об'єктів, удосконалення організаційної роботи. Волейбольний клуб ІСКРА м Підгородне, створений у 2018 року, є чемпіоном Дніпропетровській області 2019, 2020, 2021 року. У 2019 році зайняли 4 місце на чемпіонаті України. Грає в першій лізі Чемпіонату України другий рік поспіль. На чемпіонаті області діти 2004 року народження посіли 2 місце, діти 2006 року – 2 і 3 місце.

На сьогодні Підгородненська міська рада активно розвиває безпековий простір громади. На базі ліцеїв Підгородненської міської ради розпочато реконструкції наявних протирадіаційних укриттів та будівництво нових захисних споруд цивільного захисту, для безпечного перебування учнів, викладачів та персоналу в освітніх закладах. За допомогою залучення донорських закордонних коштів відбуватиметься будівництво нового дитячого садочка на базі Ліцею № 3 та реконструкція дошкільного закладу «Івушка» на базі Ліцею № 1. Розробляється проектно-кошторисна документація щодо облаштування централізованої системи оповіщення населення. Утворено 8 пунктів незламності, у разі відсутності електроенергії та різкого похолодання жителі громади можуть відвідувати такі пункти та отримувати там допомогу та різні послуги.

Для сіл і селищ Дніпровського району Дніпропетровської області, розташованих навколо міста Підгородне, важливими для розгляду та урахування є не лише інформаційні потоки, які надходять з локальних джерел, а й певного кола зацікавлених сторін чи інституцій, територіально розташованих або проживаючих за межами населених пунктів. Їх можуть

представляти, наприклад, підприємства-роботодавці, і, навпаки, працівники, які приїзять на роботу в місто з інших територіальних громад. Дніпровський район, будучи розташованим в середині Дніпропетровської області, має надзвичайно розгалужену транспортну комунікацію за напрямком схід-захід.

Інформаційні ресурси місцевого самоврядування пов'язані зі складністю та багатовимірністю проблем, які доводиться вирішувати, а також невизначеністю ситуації, за якої доводиться приймати рішення.

У сфері місцевого самоврядування існують такі проблеми:

- попередження конфліктів і соціально-політичних ситуацій;
- оцінка можливих наслідків прийняття рішень;
- виявлення тенденцій і закономірностей розвитку фінансової ситуації;
- стратегічне планування.

Усі вони характеризуються інформаційною відкритістю й невизначеністю меж проблемної галузі, унікальністю кожної ситуації, високими вимогами до оперативності прийняття рішень, незважаючи на фрагментованість та суперечливість інформації.

Постає проблема не просто надання інформації, а, насамперед, виявлення взаємозв'язку профільної потреби з потребою інформації із суміжних галузей знань або суспільної практики. Допомогу в цьому може надати моніторинг соціальних мереж.

Напрями інформаційного забезпечення відповідають напрямам діяльності конкретного органу управління: економіка, науково-технічний розвиток, управління територією, розвиток нетрадиційних форм господарювання та сприяння впровадженню ринкових відносин, екологія та використання природних ресурсів, соціальні питання, охорона здоров'я, зайнятість населення, загальнодержавна регіональна політика, забезпечення законності та правопорядку, забезпечення прав і свобод громадян,

підвищення ефективності управлінської діяльності органів місцевого самоврядування [17, с. 12-14].

Вирішення проблеми інформаційного забезпечення діяльності органів місцевої влади первинної ланки передбачає створення цілісної, ефективної системи збору та обробки інформації, на основі якої розробляються й ухвалюються управлінські рішення на даному рівні.

Незалежно від джерел та типу інформації для прийняття ефективних рішень необхідно мати розуміння трьох важливих моментів, кожен з яких впливає на те, що відбувається в громаді. По-перше, треба мати уявлення про місцеве самоврядування та його функціонування. По-друге, володіти розумінням тенденцій розвитку місцевого самоврядування й перебігу подій, що забезпечують необхідну перспективу в оцінці масової ситуації. По-третє, усвідомлювати соціальні й політичні зміни, що відбуваються в країні [49, с. 34]. Для подолання суперечностей і труднощів в інформаційному забезпеченні діяльності сільських та селищних рад потрібно створити ефективну систему інформаційного забезпечення на організаційному та методичному рівні, визначити завдання і функції відповідних інформаційних служб.

Нині ефективність державного управління та місцевого самоврядування значною мірою залежить не лише від обсягів інформації, що надходить до управлінської системи, а від якості інформаційно-аналітичного забезпечення своєї діяльності. Особливої актуальності ці процеси набувають в умовах здійснення широкомасштабних політичних та соціально-економічних реформ, які відбуваються сьогодні в Україні [26]. Зміни в суспільних відносинах, зміни порядку та способу формування легітимної влади і здійснення нею своїх повноважень передусім змінюють природу, сутність та форми інформаційних відносин.

Велике значення для роботи сільських і селищних рад та розвитку взаємозв'язків органів місцевого самоврядування має розвиток інформаційного механізму взаємодії. Пропонується створення спеціальних

інформаційних центрів при органах місцевого самоврядування, що забезпечить ефективну роботу посадових осіб місцевого самоврядування та сприятиме залученню участі представників первинного суб'єкту місцевого самоврядування – територіальної громади до прийняття важливих рішень на місцевому рівні.

Проект програми інформаційної діяльності у селищній об'єднаній територіальній громаді розробляється з метою впровадження нових методів і форм інформування населення, забезпечення процесу демократизації та розвитку цінностей громадянського суспільства, втілення принципів прозорості і гласності у роботі органів місцевого самоврядування, забезпечення права на інформацію членів територіальної громади.

3.2. Проект «Створення інформаційного центру на базі Підгородненської міської ради» з використанням соціальних мереж

Актуальність зазначеного проекту обумовлена необхідністю удосконалення інформаційного забезпечення діяльності Підгородненської міської ради: налагодженню інформаційних процесів, поліпшенню якості управлінської інформації; впровадження нових форм і методів інформування та моніторингу соціального самопочуття населення (у тому числі за допомогою соціальних мереж) [24; 52], забезпечення процесу демократизації та розвитку цінностей громадянського суспільства, втілення принципів прозорості і гласності у роботі органів місцевого самоврядування, забезпечення права на інформацію членів Підгородненської міської громади.

У багатьох громадянських суспільствах з розвиненою демократією інформаційне забезпечення громади вже сьогодні поставлене в один ряд із такими послугами, як освіта, охорона здоров'я, громадський транспорт, благоустрій тощо. Необхідною передумовою самоорганізації представників

об'єднаної територіальної громади у процесі взаємодії з представниками органів місцевого самоврядування є інформування громадськості з обов'язковим зворотнім зв'язком.

Сучасний етап розвитку демократії в Україні характеризується підвищенням ролі членів об'єднаної територіальної громади в процесі обговорення та прийняття органами місцевого самоврядування управлінських рішень, розв'язання місцевих проблем. Партнерство органів місцевого самоврядування з членами громад повинно стати запорукою вирішення найбільш гострих, актуальних питань, що хвилюють і непокоять громаду. Громадська думка може бути почута під час проведення громадських слухань, консультативних референдумів, загальних зборів громадян, дебатів, в умовах обговорення громадянами проектів нормативно-правових актів, тематичних гарячих ліній та ін., у чому активну роль можуть відігравати соціальні мережі, які виступають як джерело та як канал поширення інформації про думку громадян (рис. 3.1).

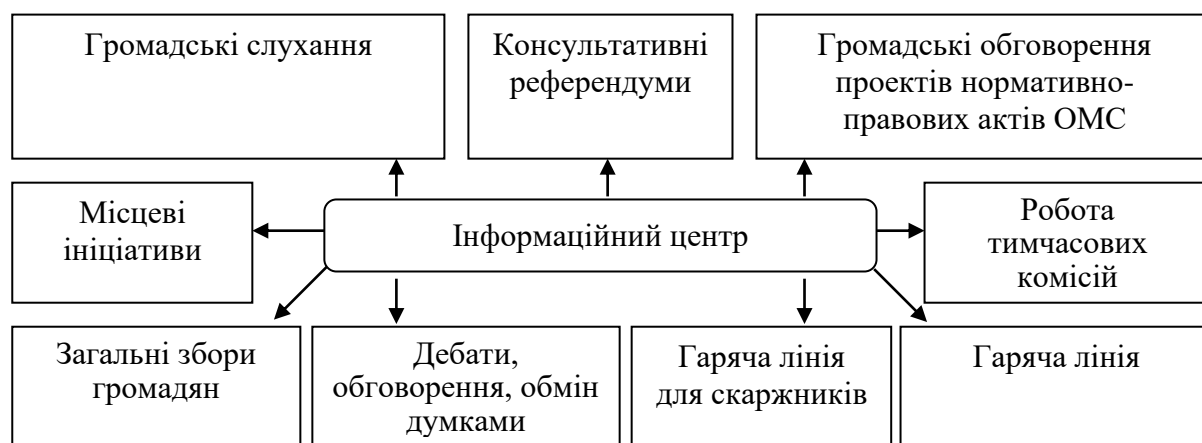

Рис. 3.1. Джерела інформації про громадську думку

Врахування цієї думки попередить виникнення усередині місцевої громади конфліктів і напружених соціально-політичних ситуацій. Успіх стратегічного управління розвитком територіальної громади безпосередньо залежить від формування суб'єктно-об'єктних управлінських відносин у

системі «влада – бізнес – громада» у прямих та зворотному напрямку, що дозволить реалізовувати політику двоканального управління, більш результативно здійснюючи функцію управлінської адаптації. Якщо ці відносини будуть партнерськими, то протягом усього часу співпраці відбуватиметься процес стійкого розвитку Підгородненської міської громади, формуватиметься взаємодовіра та взаємоповага суб'єктів управління, зростатиме демократія і стабільність на відповідній території.

Але бізнес поки що не довіряє владі через закритість і не обумовленість її рішень, а потенціал «третього сектору», громадських організацій все ще мало реалізований. Організаційна слабкість, невисокий професіоналізм, несистемність роботи, невиразний інформаційний супровід – досить типові вади політичних партій, громадських організацій, різноманітних груп тиску.

Інновація проекту полягає у ідеї створення інформаційного центру на базі Підгородненської міської громади. Інформаційний центр має стати першим кроком влади до створення системи стратегічного управління розвитком територіальної громади на основі партнерства трьох секторів суспільства.

Соціальна спрямованість проекту полягає у необхідності забезпечення інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень Підгородненської міської ради у сфері праці, зайнятості, пенсійного забезпечення, соціального захисту та обслуговування населення, дотримання принципу соціальної справедливості при наданні пільгових та інших послуг, адресної допомоги громадянам з урахуванням доходів у складі сім'ї, забезпечення прозорості проходження коштів.

Реальна можливість виконання програми полягає в тому, що органами місцевого самоврядування, а також Підгородненською міською радою розглянута можливість вирішення питання створення інформаційного центру на базі міської ради. Обсяг фінансування проекту

складає близько 100 тис. грн. Джерело фінансування: місцевий бюджет органу самоврядування м. Підгородне.

Проект спрямований на створення Центру, що матиме на меті збір, аналіз, сортування, зберігання і використання різних видів інформації за походженням та змістом, що стосується життєдіяльності територіальної громади, важливої для планування і прийняття стратегічних рішень на місцевому рівні, та забезпечить сукупність дій органів і посадових осіб місцевого самоврядування, об'єднаної територіальної громади, науковців, представників громадськості, зацікавлених осіб. Крім інформації, що надходить у інформаційний центр в усній формі та має бути зафіксована і збережена, порядку і систематизації потребує інформація, що надходить до органу місцевого самоврядування в письмовій формі або через соціальні мережі, електронні носії. Це, перш за все, інформація від Верховної Ради України, Президента України, вищих за ієрархією центральних органів державної виконавчої влади у формі указів, постанов, розпоряджень, програм економічного, культурного розвитку, проекти програм різних громадських організацій та об'єднань, рішення сесій місцевої ради, депутатські звернення, в яких викладені проблеми та шляхи їх розв'язання, звіти про роботу підконтрольних структурних підрозділів, інформація, надрукована у засобах масової інформації, газетні купони, а також особисті звернення, скарги, заяви громадян, доступ до яких можна забезпечити як в мережі Інтернет так і з використанням соціальних мереж (рис. 3.2).

Правовою основою проекту є Конституція України, закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про інформацію», Статут Підгородненської територіальної громади та інші нормативно-правові акти.

Інформаційна діяльність в Підгородненській територіальній громаді ґрунтується на принципах: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації; зворотний зв'язок; об'єктивність, вірогідність інформації; повнота, точність інформації; законність одержання інформації; гласність; підзвітність та відповідальність перед

об'єднаною територіальною громадою органів і посадових осіб місцевого самоврядування [27; 50; 70].

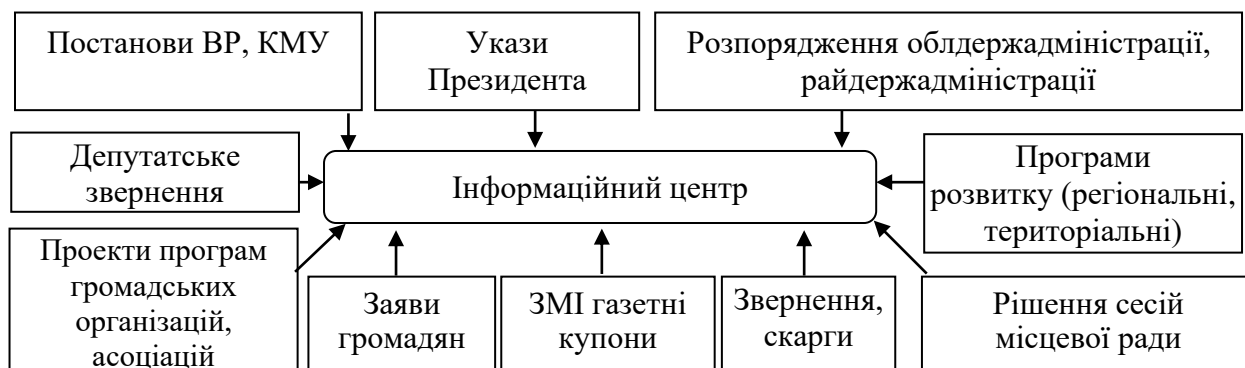

Рис. 3.2. Види інформації, що надходить до органу місцевого самоврядування м. Підгородне в письмовій формі та в електронному вигляді

Напрями інформаційного забезпечення відповідають напрямам діяльності органу місцевого самоврядування міста Підгородне: економіка, науково-технічний розвиток, управління територією, розвиток нетрадиційних форм господарювання та сприяння впровадженню ринкових відносин, екологія та використання природних ресурсів, соціальні питання, охорона здоров'я, зайнятість населення, загальнодержавна регіональна політика, забезпечення законності та правопорядку, забезпечення прав і свобод громадян, підвищення ефективності управлінської діяльності органів місцевого самоврядування.

Під час розробки проекту враховано такі чинники: географічне положення населеного пункту, чисельність населення, стан розвитку інфраструктури, перспективи на майбутнє та інші.

Стратегічною метою соціально-економічного розвитку територіальної громади є збереження досягнутих темпів зростання виробництва, підвищення життєвого рівня населення, стабілізації економічної та екологічної ситуації. Здійснення її неможливе без створення

цілісної ефективної системи збору та обробки інформації, на основі якої розробляються та ухвалюються рішення.

Сьогодні в Підгородненській міській громаді не створено єдиного реєстру управлінської інформації, відсутній повний та зручний для користування облік комунального майна та земельних ресурсів. Залишається частково доступною інформація щодо економічних, соціальних, екологічних, культурних проблем територіальної громади. Акти, що приймаються органами місцевої влади і стосуються всіх членів територіальної громади доводяться до відома мешканців селища здебільшого формально, попереднє обговорення проблем, вирішення яких органами державної влади та місцевого самоврядування має значення для територіальної громади не відбувається через низьку активність членів громади, не впевнених у можливості впливати на управлінські рішення.

Потребують вирішення застарілі проблеми: підтримка доріг у належному стані, екологічні питання, ремонти ліфтів, вивіз сміття. Їх вирішення неможливе без створення у селищі власного комунального господарства.

У межах проекту збирається інформація, яка має бути відкритою для територіальної громади:

- проекти актів та акти, що приймаються органами та посадовими особами місцевого самоврядування (рішення кожної сесії, результати рішень);
- використання бюджетних коштів;
- програми соціально-економічного та культурного розвитку;
- надання пільг соціально незахищеним верствам населення;
- встановлення тарифів щодо сплати побутових, комунальних, транспортних та інших послуг;
- проекти вирішення програми соціального житла, доступ до інформації про чергу на житло;

– інвентаризація комунальної власності і земельних ресурсів громади.

Метою проекту «Створення інформаційного центру на базі Підгородненської міської ради» є підвищення якості діяльності всіх органів місцевого самоврядування зазначеної громади шляхом створення належної інформаційної бази та контролю за діяльністю органу місцевої влади із залученням членів територіальної громади до процесу обговорення та прийняття управлінських рішень. Принципово важливою особливістю проекту є його спрямованість на організацію ефективного «зворотного зв'язку» органів місцевого самоврядування з громадськістю, мобілізацію активності населення.

Принципово важливою особливістю проекту є його спрямованість на налагодження взаємодії членів громади з органами місцевого самоврядування. Суб'єктами інформаційної діяльності є: міський голова, депутати міської, виконавчий орган ради міста, міський засіб масової інформації, осередки політичних партій, громадські і профспілкові організації, релігійні громади, бібліотеки. Об'єктом інформаційної діяльності є будь-яка інформація, яка створена суб'єктами інформаційної діяльності та зафіксована на матеріальних носіях або оприлюднена.

Учасники інформаційних відносин зобов'язані:

- використовувати отриману інформацію в порядку, який передбачений законом;
- дотримуватися принципів інформаційних відносин, передбачених законодавством України та цим проектом.

Члени територіальної громади мають змогу брати участь у вирішенні питань місцевого значення в різні способи:

- підготовки й проведення міського референдуму. Місцевий референдум полягає у безпосередньому прийнятті населенням рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування;

– проведення загальних зборів громадян за місцем проживання. Кожна місцева рада має розробити та ухвалити механізми реалізації цього права в конкретній територіальній громаді;

– шляхом обговорення питань у соціальних мережах або на спеціально створених Інтернет-форумах за участю органу місцевого самоврядування територіальної громади, депутатів ради, інших суб'єктів місцевої політики.

Проведення громадських слухань визначається спеціальним Положенням. У Положенні про Громадські слухання встановлюються певні умови (кількість осіб, що ініціюють слухання), за якими можна реалізувати право членів територіальної громади, депутатів відповідної ради ініціювати громадські слухання. Внесення місцевої ініціативи членами територіальної громади або громадськими організаціями на розгляд місцевої ради визначається представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади.

Інформування громадськості через інформаційний центр передбачає (у тому числі з використанням соціальних мереж та Інтернет-технологій):

- підготовку інформації для тематичних брошур, листівок для населення;
- розміщення інформаційних стендів;
- підготовка статей, повідомлень у ЗМІ;
- підготовка інформацій для презентацій проектів програм;
- організація «гарячих» ліній.

Організатори проекту вважають, що основним результатом проекту буде зваженість прийняття управлінських рішень на основі налагодженої системи збору, опрацювання, аналізу, використання і зберігання повної достовірної інформації на паперових та електронних носіях, що стосується усіх напрямів соціально-економічного розвитку Підгородненської міської громади.

В електронному вигляді в інформаційному центрі фіксується інформація, що стосується усіх сторін життєдіяльності територіальної громади міста. Інформація до міської ради надходить від (рис. 3.3):

- органів влади вищого рівня (у формі указів, постанов, розпоряджень, програм);
- недержавних організацій: профспілок, громадських асоціацій, релігійних організацій, приватних фондів (у вигляді проектів, програм, інформацій про стан об'єкту управління, статистичної інформації);
- політичних партій;
- установ, закладів і підприємств;
- груп, об'єднаних спільними інтересами;
- регулятивних органів;
- зацікавлених сторін.

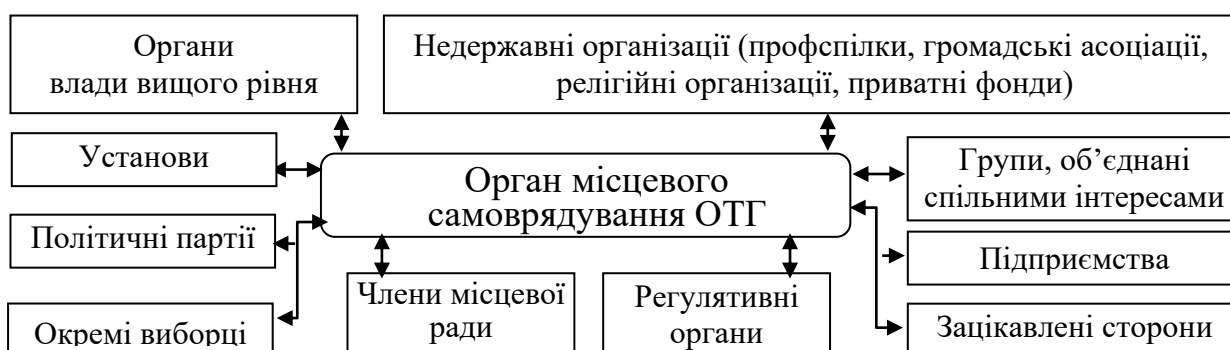

Рис. 3.3. Види інформаційних інституцій, що забезпечують двосторонній потік інформації в Підгородненській міській громаді

Загальні заходи проекту передбачають виконання 4 першочергових завдань:

1. Прийняття рішення Підгородненської міської ради «Про погодження проекту «Створення інформаційного центру на базі Підгородненської міської ради».

2. Організаційно-кадрове забезпечення роботи інформаційного центру. Для забезпечення роботи центру планується залучення двох

фахівців, які будуть складати окремий структурний підрозділ виконкому Підгородненської міської ради.

3. Технічне забезпечення роботи центру (забезпечення стійкої роботи з Інтернетом).

4. Забезпечення фінансування.

Інформаційний центр забезпечуватиме:

- швидкість і якість опрацювання управлінської інформації;
- налагодження безперервного, безперешкодного, динамічного інформаційного обігу з використанням Інтернет-технологій на сайті міської ради; соціальних мереж, в яких зареєстровані та спілкуються громадсько активні члени міської територіальної громади;

- налагодження чіткого обліку адміністративної інформації, інформації – про діяльність органів влади та місцевого самоврядування;

- сортування і збереження масової, статистичної, соціологічної інформації;

- узагальнення оперативної та звітної інформації;

- фахову підготовку та поширення вихідної інформації;

- доступність інформації для всіх суб'єктів інформаційного процесу.

Інформаційний центр сприятиме:

- налагодженню партнерських відносин у системі «влада – бізнес – громада»;

- забезпеченню двоканальності місцевого управління за рахунок налагодження зворотного зв'язку з об'єктами управління, покращенню функції контролю, комунікації та прийняття рішень у діяльності міської ради;

- мобілізації громадянської активності населення для змоги реалізувати гарантоване законодавством право на народовладдя;

- забезпеченню ефективної роботи органу місцевого самоврядування в у Підгородненській міській територіальній громаді.

Таким чином, інформаційний центр стане невід'ємною складовою структури та діяльності Підгородненської міської територіальної громади. Діяльність центру сприятиме концентрації всієї необхідної інформації щодо життєдіяльності територіальної громади та одним з індикаторів діяльності місцевого самоврядування.

Програма створення центру передбачає такі основні напрямки діяльності, як постійне відстеження інформаційних джерел і потоків, пов'язаних із діяльністю територіальної громади, прогнозування розвитку суспільних процесів, попередження тих чи інших проблем, забезпечення процесу прийняття ефективних рішень, підвищення якості інформаційно-аналітичної роботи в контексті загального збільшення її обсягу та підвищення вимог щодо якості інформаційної продукції.

ВИСНОВКИ

Сьогодні Україна здійснює політику децентралізації, трансформації системи державного управління та адміністративно-територіального устрою. Це є надзвичайно складною та комплексною проблемою, що вимагає ретельної підготовки та глибокого аналізу усіх аспектів проведення реформи. Врахування та адаптація кращого європейського досвіду до національної практики є одним з ключових моментів цієї діяльності.

У результаті проведених досліджень було досягнуто поставленої мети та реалізовано завдання, що дозволило зробити висновки та розробити рекомендації:

1. Удосконалення системи місцевого самоврядування приводить до активізації демократичних процесів у суспільстві. Формування місцевого самоврядування є одним із найскладніших та суперечливих завдань у контексті демократичних перетворень в Україні. Проведений аналіз підтверджує припущення щодо необхідності особливої уваги в період підготовки та здійснення реформ в Україні до місцевого рівня публічного врядування. Адже на зміни, що відбуваються в державі і суспільстві, найбільш чутливо реагують органи влади, що знаходяться найближче до громадянина, його проблем і повсякденних турбот. В умовах реалізації курсу України на європейську інтеграцію реформування територіальної організації влади в Україні повинно відбуватися з урахуванням основних світових тенденцій та принципів децентралізації, деконцентрації, дерегуляції, субсидіарності, зворотного зв'язку у публічному управлінні.

2. Управлінська система залежить від якості побудови та якості роботи всіх, без виключення, її елементів. Це стосується інформаційної підсистеми управління, державного, регіонального, місцевого, локального. За наявності відхилень в будь-якій ланці (підсистемі) вся система управління не може вважатися достатньою і якісною в цілому. Такою проблемною ланкою, на жаль, є інформаційне забезпечення органів місцевого самоврядування. У

багатьох громадянських суспільствах з розвиненою демократією інформаційне забезпечення громади нині здійснюється на тому ж високому рівні порівняно з такими послугами, як освіта, охорона здоров'я, громадський транспорт, благоустрій тощо. У ході проведених досліджень ми переконалися, що інформація в органи місцевого самоврядування надходить розрізнено, несистематично, інформаційні запити до місцевого органу самоврядування часто дублюються. У результаті неякісне і обмежене інформаційне забезпечення впливає на непрозорість діяльності органів місцевого самоврядування, неефективність владної системи, відсутність повноцінного місцевого самоврядування на рівні громад.

3. Нормативно-правові акти України, що стосуються місцевого самоврядування потребує змін та доповнень. У змісті законів та законопроектів має бути врахований зарубіжний досвід країн, що проводили реформи місцевого самоврядування, але стиль роботи місцевих рад, стиль прийняття рішень на рівні територіальних громад має співвідноситися з історичною українською традицією з урахуванням сучасних європейських тенденцій. Законодавство України, що стосується інформаційного забезпечення на рівні місцевих рад практично відповідає необхідним нормам. Це дає змогу запропонувати інноваційні підходи у вирішенні проблем забезпечення необхідною інформацією роботи об'єднаних територіальних громад.

4. Взаємодія місцевих рад із громадянами в соціальних мережах відкриває додаткові шляхи до побудови ефективних комунікативних каналів між суспільством і місцевою владою. Зокрема, до них належать утворення співтовариств, груп, сторінок у соціальних мережах, де структури місцевого самоврядування контактують політичними інститутами, інститутами громадянського суспільства, із громадянами; створення блогів, де представлені та обговорюються державні послуги; залучення суспільства до роботи з поліпшення законодавства – доступ громадян у режимі онлайн до інформації сектора місцевої влади, чинних законів і місцевих регулятивних

актів, тих, що розробляються та тих, що вже прийняті; пряма звітність чиновників перед громадянами; оперативне обговорення і вирішення в режимі он-лайн проблем, що виникають у країні і окремих областях. З огляду на ці аспекти, в умовах сучасності, соціальні мережі є ефективним засобом формування громадянського суспільства, суспільного розвитку в сучасній Україні.

Розвиток технологій (зокрема інформаційно-комунікативних), збільшення кількості суб'єктів, які діють у державному, приватному та суспільному секторах, висока швидкість змін у соціально-економічній сфері та низка інших чинників вимагають від органів місцевого самоврядування адекватної реакції на виклики, що постають нині перед органами влади і суспільством. Для розв'язання суспільно-значимих проблем в умовах обмеженого фінансового, матеріально-технічного, кадрового забезпечення для органів місцевого самоврядування зростає попит на оперативні, політично та суспільно прийнятні, ефективні рішення. У цій ситуації суттєво зростає роль та значення інформаційного забезпечення діяльності місцевих рад. Інформаційно-аналітична підтримка повинна будуватися з урахуванням потреб органу місцевого самоврядування та особливостей діяльності. Соціальні мережі у даному процесі виступають як джерело і як канал поширення інформації про думку громадян місцевої громади.

5. Вирішення проблеми інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування первинної ланки (базового рівня) передбачає створення цілісної, ефективної системи збору та обробки інформації, на основі якої розробляються й ухвалюються управлінські рішення на даному рівні. Цей процес передбачає стандартизацію процедур та механізмів забезпечення цієї роботи, професіоналізацію кадрів працівників відповідних структур в органах місцевої влади, формування етичних вимог до інформаційної культури посадових осіб. Пропонується створення спеціальних інформаційних центрів при органах місцевого самоврядування ОТГ, що забезпечить ефективну роботу посадових осіб місцевого самоврядування та

сприятиме залученню участі представників первинного суб'єкту місцевого самоврядування – територіальної громади до прийняття важливих рішень на місцевому рівні.

6. Проект програми інформаційної діяльності у Підгородненській міській територіальній громаді розроблений з метою впровадження нових методів і форм інформування населення, забезпечення процесу демократизації та розвитку цінностей громадянського суспільства, втілення принципів прозорості і гласності у роботі органів місцевого самоврядування, забезпечення права на інформацію членів територіальної громади. Програма передбачає досягнення головної мети: активної взаємодії органу місцевого самоврядування з членами територіальної громади у вирішенні справ, що стосуються мешканців селища.

Програма створення центру передбачає такі основні напрямки діяльності, як постійне відстеження інформаційних джерел і потоків, пов'язаних із діяльністю територіальної громади, прогнозування розвитку суспільних процесів, попередження тих чи інших проблем, забезпечення процесу прийняття ефективних рішень органами місцевого самоврядування, підвищення якості інформаційно-аналітичної роботи в контексті загального збільшення її обсягу та підвищення вимог щодо якості інформаційної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова Т. В., Абракмов Л. К. *Інформаційне забезпечення процесу рішення соціальних проблем на місцевому рівні*. 2-ге вид. Кіровоград: ІСКМ, 2003. 116 с.
2. *Аналітична доповідь від громадськості у форматі Shadow Report Створення об'єднаних територіальних громад в Україні 2015-2017*. Київ, 2018. 44 с.
3. Антонова О. Вимірювання впливів середовища вироблення державної політики в діяльності органів державної влади. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. пр. Дніпропетровськ: ДРІДУ УАДУ, 2006. Вип. 2. С. 88–94.
4. Артеменко В. *Форми та методи залучення громадськості*. Навч. посіб. Київ: ІКЦ «Леста», 2007. 240 с.
5. Бабич В., Дикань О. Проблема використання Паблік Рілейшнз у системі технологічного забезпечення сучасної соціальної політики. *Вісник УАДУ*. 1999. № 2. С. 125–131.
6. Бебик В. М. Служби зв'язків з громадськістю. *Командор*. 1999. № 1. 58 с.
7. Беззубко Л. В. Про деякі механізми взаємодії членів громади з органами місцевого самоврядування. *Місьцеве самоврядування*. ДонДУУ, 2007. № 1. С. 76–81.
8. Ващинець І. І. *Цивільно-правова охорона авторських прав в умовах розвитку інформаційних технологій*: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України. Київ, 2006. 20 с.
9. Вахула Б. Я. Соціальні інтернет-мережі, їхні функції та роль у формуванні громадянського суспільства. *Вісник Львівського університету*. Львів: [б. в.], 2012. Вип. 6. С. 312, 313.

10. *Взаємодія органів місцевого самоврядування і громадськості*. Монографія. Ред. Беззубко Л. В., Стойка А. В., Скопець О. В. та ін. Донецьк: Норд-комп'ютер, 2006. 200 с.
11. Воронов О. І. *Теорія і практика прийняття державно-управлінських рішень в індетермінованих умовах*. Монографія. Одеса: Астропринт, 2017. – 272 с.
12. Галіч Т. О. Соціальні Інтернет-мережі та віртуалізація суспільного життя. *Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства*. 2010. Вип. 1. С. 145 – 152.
13. Дмитрів Л. Видавнича комунікація у соціальній мережі Facebook. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 53. С. 246–247.
14. Динник І. Соціальні мережі як засіб суспільного розвитку. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 1 (50), Ч. 1. С. 64 – 69.
15. Дніпренко Н. К. Комунікативна політика в органах місцевого самоврядування та державного управління в Україні: реалії, нові підходи, вихідні тенденції. *Зб. наук. пр. УАДУ*. За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. Київ: Вид-во УАДУ, 2000. Вип. 2. У 4 ч. Ч. III. С. 217 – 223.
16. *Дослідження навчальних потреб представників органів місцевого самоврядування України: аналітичний звіт програма Ради Європи «Децентралізація і реформа місцевого самоврядування в Україні»*. Укл.: Н. Балдич, Н. Гнидюк, Ц. Трутковськи. Квітень 2019. Київ, 2019. 122 с.
17. Древицька І. Ю. *Інформаційне забезпечення органів регіонального управління в сучасних умовах*: автореф. дис. канд. наук з держ. упр. ДДАУ. Донецьк: ДДАУ, 2002. 20 с.
18. Дрешпак В. М. Визначення стандарту соціального масового інформаційного забезпечення громадян як проблема державної інформаційної політики. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Дніпропетровськ: ДРІДУ УАДУ*, 2006. Вип. 1. С. 14 – 20.
19. Дрешпак В. М. *Прес-служба установи, організації, підприємства*. Навч. посіб. Дніпропетровськ: Журн. фонд, 2006. 124 с.

20. Дрешпак В. М. Приватні підприємства, громадські організації та засоби масової інформації як інформаційні джерела рішень органів місцевої влади: проблема довіри. *Взаємодія влади, бізнесу, громадськості та засобів масової інформації: проблеми, реалії, перспективи*. Матер. круглого столу. Донецьк: ЦПГКІ «Тамариск»; ДРІДУ НАДУ, 2007. С. 21 – 25.
21. Дрешпак В. М. Типи мереж національного інформаційного простору. *Вісник Харківського університету*. Сер. «Літературознавство, журналістика». 2006. Вип. 8. № 1. С. 128 – 132.
22. Дубняк К. В. Соціальні мережі Інтернет як засіб обміну інформацією. *Держава та регіони*. 2014. № 3. С. 123 (Серія: Соціальні комунікації).
23. *Європейська Хартія місцевого самоврядування*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgiin/laws>.
24. Жорняк Т. В. Моніторинговий комітет як складова ефективної роботи Харківського форуму соціального партнерства. *Взаємодія влади, бізнесу, громадськості та засобів масової інформації: проблеми, реалії, перспективи*. Матер. круглого столу. Харків: ЦПГКІ «Тамариск», 2007. С. 25 – 28.
25. Іжа М. М., Безверхнюк Т. М. та ін. *Регіональне управління*. Навч. посіб. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 275 с.
26. *Інформаційно-аналітичне забезпечення органів місцевої влади*. Навч. посіб. За заг. ред. В. М. Дрешпака, Т. М. Брус, О. В. Тинкован та ін. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2007. 160 с.
27. Карагодін О. В. *Розвиток механізмів прийняття та реалізації управлінських рішень в системі державного управління*: дис. ... канд. держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми держ. упр. Донецький держ. ун-т управління. Маріуполь, 2015. 219 с.
28. Кастельс М. *Інтернет-галактика*. Київ: Ваклер, 2007. 304 с.
29. Кириченко Т. *Від розвитку громад до європейського майбутнього*. Посібн. з розвитку громад. Київ: «ЛІАТ & К», 2007. 38 с.

30. *Конституція України*: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Зі змінами та доповненнями станом на 8 груд. 2004 р. URL: <http://rada.gov.ua/>.
31. Концепція участі громадськості в процесі вироблення урядової політики, формування рішень та громадського контролю функціонування і діяльності публічної адміністрації. *Вісник громадської ради*. 2012. № 10. С. 4 – 9. Київ: «ІКЦ Леста», 2012.
32. Куйбіда В. *Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування*. Монографія. Київ: МАУП, 2004. 342 с.
33. Лазор О. Д. *Основи місцевого самоврядування*. Навч. посіб. 3-тє вид., доп. і перер. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 432 с.
34. Логвінов В. Інформаційні технології в органах державної влади та місцевого самоврядування. *Ефективність державного управління*: зб. наук. пр. Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2006. Вип. 10. С. 462 – 468.
35. Матвієнко О. Державний службовець як суб'єкт інформаційного забезпечення управління. *Вісник державної служби України*. 2007. № 1. С. 19 – 22.
36. Міненко М. А. *Публічне управління: теорія та методологія*. Моногр. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 404 с.
37. *Місьцеве самоврядування: пошуки та здобутки*: зб. матеріалів та документів. За ред. О. Власенка, М. Пухтинського. Київ: Атіка, 2007. 895 с.
38. Мішина Н. Ознаки органів самоорганізації населення. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. пр. Одеса: ОРІДУ УАДУ, 2007. Вип. 1. С. 74 – 86.
39. Мороз О. Природа місцевого самоврядування: проблеми дослідження в сучасному українському державознавстві. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. пр. Дніпропетровськ: ДРІДУ УАДУ, 2007. Вип. 2. С. 272 – 279.
40. *Муніципальне право в Україні*. Підруч. Кол. авт. За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. Київ: Хрінком Інтер, 2006. 592 с.

41. Національна доповідь «Стан та перспективи муніципального розвитку в Україні» Фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні. Зб. матер. «Місьцеве самоврядування: пошуки та здобутки». Київ: «Атіка», 2007. С. 665 – 730.
42. Ніколайчук В. Процеси інформатизації та розвиток організаційної структури органів місцевої влади. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. пр. Дніпропетровськ : ДРІДУ УАДУ, 2005. Вип. 2. С. 450 – 462.
43. *Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь*. За заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. Київ: НВЦ НБУВ, 2010. 232 с.
44. Осипенко С. О. *Місьцеві бюджети в умовах децентралізації фінансових ресурсів*: дис. канд. екон. н.: 08.00.08. Мелітополь, 2016. 234 с.
45. *Перспективи реформування місцевого самоврядування*. Упор. А. Кірмач, В. Тимошук. Київ: Конус-Ю, 2007. 24 с.
46. Пікуляк М. Й. *Реформування системи органів самоврядування на підґрунті розмежування повноважень (на прикладі м. Макіївки)*. Донецьк: ТОВ «АЛАН», 2005. 472 с.
47. Пампуха І. В. Волошина Н. М. Сучасні соціальні Інтернет - мережі в житті молодих людей. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. Вип. 2. С. 27-39.
48. *Посібник активного громадянина*. За заг. ред. А. В. Мохник, Ю. М. Сиротюк, Л. Т. Шевченко. Київ: ГО «Фундація «Відкрите суспільство», 2007. 56 с.
49. *Посібник для депутата місцевої ради*. Ред. Ю. Жуканова. Київ: Лікей, 2005. 160 с.
50. *Посібник з прав людини для Інтернет-користувачів*. Рада Європи. 2020. URL: <https://rm.coe.int/16802e3e96>
51. Почепцов Г. Г., Чукут С. А. *Інформаційна політика*. Навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 663 с.

52. *Практичний поради́к державного службовця з організації інформаційно-аналітичної роботи*. За заг. ред. В. Є. Романова, Т. М. Брус, В. М. Дрешпака. Дніпропетровськ, 2006. 51 с.
53. *Праця в Україні 2014: стат. збірн. Держкомстату України*. Уклад. Н. Григорович. Київ: Знання, 2015. 153 с.
54. Прієшкіна О. В. *Місьцеве самоврядування в Україні: правове регулювання безпосередньої демократії*. Навч. посіб. Київ: Кондор, 2004. 336 с.
55. *Про громадські об'єднання*. Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
56. *Про добровільне об'єднання територіальних громад*. Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
57. *Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад*. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п>.
58. *Про інформаційні агентства*. Закон України від 28 лютого 1995 р. № 74а – ВР: Зі змінами та доповненнями станом на 11 трав. 2004 р. URL: www.zakon.rada.gov.ua.
59. *Про інформацію*. Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657: Зі змінами та доповненнями. URL: www.zakon.rada.gov.ua.
60. *Про місцеве самоврядування в Україні*. Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // ВВРУ. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
61. *Про місцеве самоврядування в Україні*. Закон України. Зі змінами станом на 25.03.2023 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
62. *Про органи самоорганізації населення*. Закон України від 11 липня 2001 р. № 2625-III // ВВРУ. 2001. Ст. 254. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>.

63. *Про політичні партії в Україні*. Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.
64. *Про співробітництво територіальних громад*. Закон України від 17 черв. 2014 р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
65. *Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні*. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.
66. *Проект Закону про засади адміністративно-територіального устрою України* № 8051 від 22 лютого 2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63508.
67. *Права людини онлайн: Порядок денний для України*. Укл.: Віта Володовська, Максим Дворовий. Київ: ГО «Лабораторія цифрової безпеки», 2019. 56 с. URL: https://dslua.org/wp-content/uploads/2019/12/DRA_FINAL_UKR.pdf.
68. *Публічна служба*. Навч. посіб. За заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро: ГРАНІ, 2018. 384 с.
69. *Публічна служба: системна парадигма*. Кол. монографія. За заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 256 с.
70. *Публічне управління в умовах інституційних змін*. Кол. моногр. За наук. ред. Р. В. Войтович та П. В. Ворони. Київ, 2018. 475 с.
71. Сідікова В. О. Реалізація та захист прав людини у правовідносинах, що виникають в мережі Інтернет:(за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. 2023. № 32. С. 52-59.
72. Серьогін С. М. *Державний службовець у відносинах між владою і суспільством*. Монографія. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2003. 454 с.
73. *Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства*. Монографія. Авт. кол.: О. С. Онищенко, В. М. Горovий, В. І. Попик та ін.

НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ.: [б. в.], 2013. 249 с.

74. *Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування*. За ред. А. П. Павлюк. Київ: НІСД, 2016. 61 с.

75. Тимошук В., Чукулій С. *Реформа місцевого самоврядування в Україні: «Зелена книга»*. Київ, 2007. 88 с.

76. Ткачук А. Пропорційна виборча система на місцевому рівні та розвиток місцевого самоврядування в Україні. *Вісник громадської ради*. 2013. № 12. С. 2 – 3.

77. Третяк В. *Науково-технічна інформація в управлінській діяльності*. Київ: Техніка, 1990. 117 с.

78. Трещов М. М. *Управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів в умовах децентралізації: автореф. дис. ... докт. держ. упр. : 25.00.04*. Дніпро, 2019. 40 с.

79. *Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти*. Монографія. За заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

80. *Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні*. Посіб. Київ: Ленвіт, 2012. 64 с.

81. *Участь громадян у здійсненні місцевого самоврядування*. Навч. посіб. За ред. В. В. Кравченка. Київ Атіка, 2004. 261 с.

82. Чепуренко Я. О. Система електронних інформаційних ресурсів органів державної влади: становлення та розвиток. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. Київ, 2004. С. 58 – 65.

83. Шаров Ю., Чикаренко І. Основи цілепокладання в проектно-орієнтованій системі стратегічного планування муніципального розвитку. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр.* Дніпропетровськ: ДРІДУ УАДУ, 2006. Вип. 3. С. 223 – 228.

84. Шпекторенко І. Короткотермінове навчання посадових осіб місцевого самоврядування як умова підтримки їх професійної мобільності. *Актуальні проблеми державного управління*. Зб. наук. пр. Дніпропетровськ: ДРІДУ УАДУ, 2007. Вип. 1. С. 227 – 231.
85. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. *Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні*. За заг. ред. Ю. М. Тодики. Навч. посіб. Харків: Вид-во Нац. ун-ту, внутр. справ, 2002. 672 с.
86. Яцуба В. Г. Місцеве самоврядування – гарант демократизації суспільства. *Місцеве самоврядування: 10 років здобутків*. Київ: Атіка, 2002. С. 128 – 139.
87. Licklider J. C. R., Taylor R. The Computer as a Communication Device, *Science and Technology*. URL: <http://www.kurzweilai.net/meme/frame.html?main=/articles/art0353.html>.

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТА

1. Село (селище), тер.
громада _____
2. Місце роботи, посада

3. Кількість населення

4. Чи достатнім є рівень інформаційного забезпечення органу місцевого самоврядування на території Вашого села (селища), територіальної громади?

5. Причини недостатньої кількості інформації:
 - недостатня кількість інформації надходить від органів влади вищого рівня;
 - брак інформаційних потоків, що містять думку громадськості;
 - надмірна кількість інформаційних повідомлень, повторюваність.
6. Причини низької якості інформації:
 - рівень кваліфікації службовців;
 - недостатнє технічне забезпечення.
7. Чи достатня кількість інформації приватного та суспільного секторів для прийняття ефективних рішень? _____
8. Ваші пропозиції з удосконалення інформаційного забезпечення діяльності територіальних громад?

